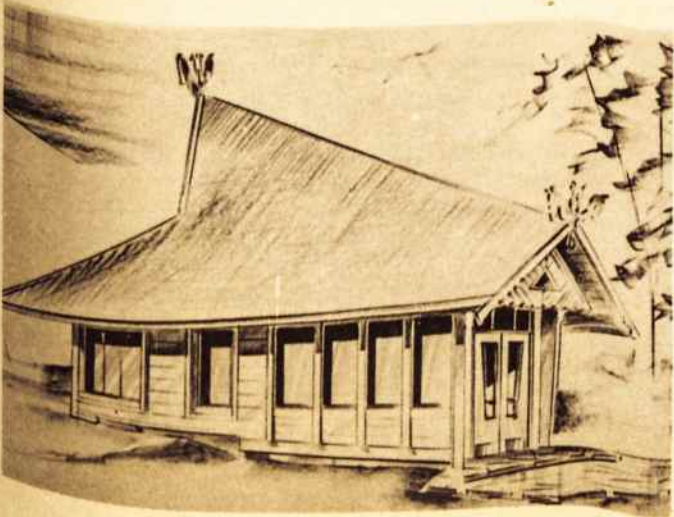
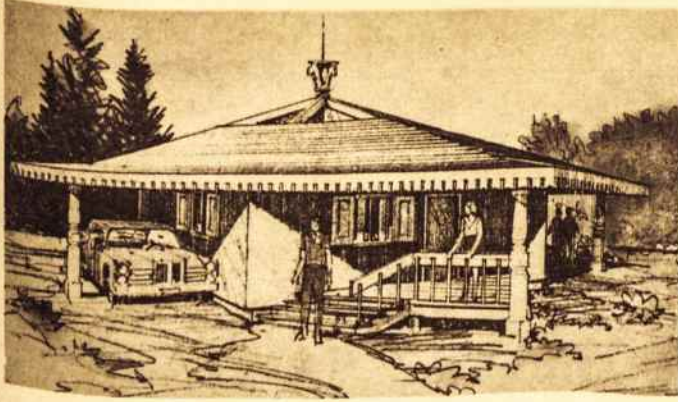

TECHNIKOS ŽODIS

4

INŽINIERIŲ IR
ARCHITEKTŲ
DVIMĖNESINIS
ŽURNALAS

1970

TECHNIKOS ŽODIS

THE ENGINEERING WORD

Isteigtas 1951 m.

Est. 1951.

Leidžia: Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų
S-gos Chicagos Skyriaus Technikinės Spaudos Sekcija.Published by American Lithuanian Engineers and
Architects Association, Inc. Chicago Chapter Tech-
nical Press Section.

Prenumerata \$6.00 U. S. metams

Yearly subscription — \$6.00 U. S.

Studentams \$2.00 U.S. metams

PLIAS IR ALIAS ORGANAS

<i>Vyr. redaktorius:</i>	G. J. Lazauskas, 208 W. Natoma Ave., Addison, Ill. 60101. Tel. (312) 543-8198.
<i>Vyr red. pavaduotojas:</i>	K. Kaunas, 6720 So. Winchester Ave., Chicago, Ill. Telef. (312) PR8-2589.
<i>Techn. redaktorius:</i>	J. Slabokas.
<i>Skyrių redaktoriai:</i>	K. Burba, A. Didžiulis, V. Jautokas, Albertas Kerelis ir J. Rimkevičius
<i>Atstovai prie T. Ž.</i>	PLIAS C. V. — prof. St. Dirmantas. ALIAS C. V-bos — B. V. Galinis ALIAS Chicagos sk. — V. Jautokas
<i>Administracija:</i>	M. Krasauskas, A. Pargauskas ir A. Smolinskas Adresas: A. Pargauskas, 6643 So. Francisco Ave., Chicago, Ill. 60629, U.S.A. Tel. PR 8-5825

TECHNIKOS ŽODŽIO ATSTOVAI

ANGLIJOJE

J. Vilčinskas, 5 Holmside Rd., London S. W. 12,
England.

AUSTRALIJOJE

1. J. Riauba, 9 Harrow St., Brighton Gdns,
South Australia.

KANADOJE

1. P. Lelis, 325 Seaton St., Toronto 2, Ont. Canada.
2. V. Stankevičius, 4900 Grand Blvd. Montreal 29
P.Q., Canada.

KOLUMBIJOJE

J. Kalėda, Apartado Aereo 1720, Medellin
Colombia, S.A

BRAZILIJOJE

Z. Bačelis, Caixa Postal 9102, Sao Paulo, Brazil, S.A.

A. V-bėse

1. Z. Gavelis, 897 E. Broadway, So. Boston,
Mass., 02127.
2. K. Krulikas, 93-11, 114th St., Richmond Hill 18,
L. I. N.Y. 11418.
3. S. Juzėnas, 15491 Ward St., Detroit, Mich. 48227
4. E. Arbas, 306 22nd St., Santa Monica,
Calif. 90402.
5. V. Gruzdyš, 1025 Wingohocking St., Philadelphia
Pa., 19039.

TURINYS

PLIAS ir ALIAS dešimtas suvažiavimas Toronte.
1970 m. ALIAS lietuviško vasarnamio
projektų konkursas ALB. KERELIS
Dabartinės Lietuvos pramonė A. P. MAŽEIKA
Nauji atsiekimai
Jaunųjų mokslo mėgėjų paroda V. JAUTOKAS
Pasisakymų tribūna: Mokslininkai į
talka jaunimui V. VINTARTAS
Spaudos apžvalga. Gydytojai
ir inžinieriai Tėviškės Žiburiai
Gyvenime ir veikloje
Technikinė apžvalga

CONTENTS

WLEAA and ALEAA Tenth Convention in Toronto
Architectural Competition for Lithuanian
Summer Cottage Prototype ALB. KERELIS
Postwar Industry in Lithuania ... A. P. MAŽEIKA
New Accomplishments
Lithuanian Junior Science Fair V. JAUTOKAS
Reader's Opinions: Scientists, let's
help to Youth V. VINTARTAS
Comments about Meetings
Our Activities
Technical Briefs

VIRSELYJE: ALIAS „Lietuviško vasarnamio pro-
jektų konkursas“. Architektų E. Arbo, A. Kulpos-
Kulpavičiaus ir J. Okunio darbų, laimėjusių I-ją, II-
ją ir III-ją premiją perspektyviniai vaizdai.

COVER: Architectural Competition for Lithuanian
Summer Cottage Prototype. Top three winning pro-
jects by architects E. Arbas, A. Kulpa and J. Okunis.

TECHNIKOS ŽODIS

1970 M.

XX METAI

LIEPOS-RUGPIŪTIS

NR. 4(122)

PLIAS

IR

ALIAS

DEŠIMTASIS SUAŽIAVIMAS TORONTE

Jau suvažiovimo išvakarėse, penktadienį, gegužės 29 dieną, visi keliai vedė į Torontą: lėktuvais, traukiniais, autobusais ir automobiliais dauguma suvažiovimo dalyvių jau buvo Toronto garsiajame ROYAL YORK viešbutyje. Nors suvažiovimo rengėjai tuo metu turėjo dar daug paruošiamųjų darbų, išstatant atvežtus parodų eksponatus ir kt., tačiau malonūs suvažiovimo šeimininkai rado laiko svečius ir išvakarėse tinkamai priimti. Tai buvo proga prieš įtemptus suvažiovimo posėdžius visiems draugėn sueiti, šeimyniškoje nuotaikoje pasidalinti kasdienėmis ir organizacinėmis mintimis, atnaujinti asmeniškų ryšius su kolegomis ir surasti naujų pažinčių. Tada visi jau buvo gavę suvažiovimui skirtą Technikos Žodžio trečiąją numerį ir suvažiovimo programą. Todėl įvairių temų netrūko ir svečiai, sumanių šeimininkų dėka, tikrai nuotaikingai ir naudingai praleido išvakarės, besiruošdami didžiajam suvažiovimui.

Suvažiovime buvo apie 70 inžinierių, architektų ir svečių iš J.A.V., atstovavusių ALIAS skyriams Bostone, Baltimorėje, Čikagoje, Clevelande, Detroite, Los Angeles, New Yorke,

Philadelphijoje ir Washingtonė. Iš Kanados PLIAS skyrių atstovų ir svečių buvo iš Montrelio — 7, Ottawos — 10 ir, žinoma, dominavo suvažiovimo šeimininkai — Torontas, kurio skyriaus sąrašuose yra 75 ir iš kurių beveik visi dalyvavo įvairiuose paruošimo darbuose. Taip pat buvo matyti ir iš kitų Kanados vietų: Hamilton, Kingston, Deep River ir kt. Paskiriuose posėdžiuose ir parengimuose dalyvių skaičius svyravo nuo 80 iki 200.

Suvažiovimas vyko Pranciškonų Parodos salėje bei kitose patalpose ir Royal York viešbutyje.

I. IŠKILMINGASIS POSĖDIS

Suvažiovimą atidarė inž. B. Baranauskas, Toronto PLIAS sk. pirmininkas. Į darbo prezidiumą pakvietė pirmininkais arch. A. Kerelį (iš Čikagos) ir inž. J. Sližį (iš Toronto). Į garbės prezidiumą pakviesti: J. V. Danys — PLIAS Centro Valdybos pirm., dr. S. J. Matas — ALIAS Centro Valdybos pirm., gen. kons. dr. J. Žmuidzinai, PLB Centro Valdybos narys A. Rinkūnas, prof. S. Dirmantas — Liet. Profesorų Draugijos Amerikoje pirm., KLB pirm. dr. S. Čepas ir kun. P. Barius OFM.

Posėdžiui vadovavo arch. A. Kerelis. Kun. Barius OFM perskaitė invokaciją, kurią sekė Lietuvos, Kanados ir J.A.V. himnai, mirusių ir žuvusių narių prisiminimas. Gedulingos muzikos fone, inž. H. Lapas perskaitė mirusiųjų pavardes.

PLIAS C.V. pirmininko žodis

PLIAS pirm. J. V. Danys ypatingai pasiūlydė, kad šis Dešimtas ALIAS ir PLIAS suvažiovimas pirmą kartą vyksta Kanadoje, nors JAV nariai sudaro 2/3 visos organizacijos. Lietuvius inžinierius ir architektus jungia pirmiausia lietuviška kilmė, o toliau profesinių reikalų bendrumas. Vidujinis organizacijos vei-

X-SIS PLIAS — ALIAS suvažiavimas Toronte
PLIAS pirm. J. V. Danys kalba atidaromojo posėdžio metu.

Nuotrauka S. Dapkaus

Registracija

kimas yra nedemonstratyvus, nes ribojamasi profesiniais, tautinės kultūros ir lietuviškos visuomenės reikalais, tačiau įtaka visuomenėje yra didelė. Paskiri nariai daug dirba įvairiausiose visuomenės organizacijose, dažniausia vadovaujančiose pozicijose.

Sąjunga siekia suburti vyresniąją, viduriniąją ir jaunąją kartą, kas neblogai sekasi, nes profesiniai interesai mažai paiso amžiaus, nėra ideologinių susidūrimų. Profesinėje ir mokslinėje srityse pasiekta, ypač jaunesniosios kartos, labai gražių rezultatų. Lietuvių tauta yra atsto-

vaujama inžinerijoje tarptautiniu mastu, lietuviai skaito paskaitas tarptautiniuose kongresuose, spausdina savo darbus tarptautiniuose mokslo ir profesiniuose žurnaluose. Pvz., prof. dr. A. Avizienis ir dr. A. Kliorė šiandien negalėjo dalyvauti šiame suvažiavime, nes jie dabar skaito paskaitas užsienyje: vienas — Leningrade, o kitas — Londone.

ALIAS C.V. pirmininko žodis

Dr. S. J. Matas, ALIAS pirm., pastebėjo, kad šis suvažiavimas yra ne tik jubiliejinis dešimtas, bet kartu pamini 400 metų sukaktį nuo įkūrimo pirmosios Lietuvių aukštosios mokyklos — Jėzuitų Akademijos Vilniuje. Lietuvių inžinierių įnašas matomas visur, jų yra universiteto profesorių tarpe, jie tyrinėja erdvės, žemės ir vandenynų technologijos ypatingai sudėtingus klausimus, užpatentavo šimtus išradimų, yra svarbių įmonių ir institucijų vadovų eilėse. Daugelis kolegų yra pasiekę aukščiausių mokslo laipsnių ir yra pripažinti savo sričių specialistais ne tik Š. Amerikoje, bet ir visame pasaulyje.

Lietuviai prisideda savo įnašu ne tik kaip pavieniai asmenys, bet ir kaip organizacijos nariai. Sąjungos nariai aktyviai dalyvauja socialiniame gyvenime, ruošiamos parodos, leidžiamas "Technikos Žodis". Vašingtone pastoviai renkama dokumentacija apie Lietuvos okupaciją. Skiriamos stipendijos lituanistikos studijoms. Organizacijos narių skaičius auga: 1960—400, o 1970 — 650. Organizacijoje nėra generacijų skirtumo. Organizacijos tęstinumas yra užtikrintas, nes jaunimas įsijungia į organizaciją. Daug kur pirmininkais yra naujos kartos žmonės. Bendri profesiniai reikalai, bendri siekiai ir kt. prisideda prie narių apsijungimo.

Atidaromasis posėdis. Kalba ALIAS pirm. dr. S. J. Matas
Nuotrauka S. Dapkaus

Suvažiavimo atidaromojo posėdžio prezidentas, dešinėje sekretoriato stolas. H. Lapas skaito žuvusiųjų ir mirusiųjų narių sąrašą
Nuotr. J.S.

SVEIKINIMAI ŽODŽIU

Suvažiavimą žodžiu pasveikino dr. J. Žmuidzinas, gen. konsulas Kanadoje, prof. S. Dirmantas, Profesorių Draugijos pirm., A. Rinkūnas — PLB centro valdybos vardu, dr. S. Čepas — KLB centro valdybos vardu. Čia pateikiame šių sveikinimų turinį.

Lietuvos gen. konsulo dr. J. Žmuidzino žodis

Malonu ir garbė pasveikinti šį 10-tą Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Suvažiavimą. Tai yra graži lietuvių inteligentijos grupė, kurią subūrė tautinė ištikimybė lietuvių reikalui. Tokie vardai, kaip P. Vileišis, Naruševičius, Galvanauskas, Kairys ir kiti, liudija, kad ir anais Lietuvos sunkumų metais lietuvis inžinierius nebuvo užsidaręs savo darbuose, bet daly-

Dr. J. Žmuidzinas — Lietuvos gen. konsulas Toronte

vavo tautos gyvenime. Lietuvos Nepriklausomybės metais apie 15 ar daugiau inžinierių buvo ministrai. Vienas iš jų čia mūsų tarpe yra prof. St. Dirmantas. Džiugu, kad ir tremtyje lietuviai eina veteranų keliu. Sveikinu visus ir nuoširdžiai linkiu šviesiausios nuotaikos ir sėkmės, geros sveikatos ir pasisekimo visuose darbuose.

(Taip pat buvo perduoti Lietuvos Atstovo Vašingtone J. Kajecko sveikinimai).

Prof. St. Dirmanto žodis

Prof. Stasys Dirmantas, Liet. Profesorių D-jos Amerikoje pirm., suvažiavimą pasveikino vyresniųjų kolegų vardu. Visų pirma pabrėžė, kad pradžioje organizacijos profesorių draugijoje narių buvę daug, bet dabar sumažėję per pusę, nes ilgainiui nemaža jų yra išmirę.

Šiuometinis draugijos užsibrėžtas tikslas yra suredaguoti ir išleisti Lietuvos Universiteto monografiją. Technikos ir Statybos Fakulteto darbai jau ruošiami. Technologijos Fakultetą aprašyti apsiėmė A. Damušis. Numatoma išleisti 1972 m., kada sueis 50 metų nuo Lietuvos Universiteto atkūrimo. Renkama medžiaga apie pirmuosius lietuvius inžinierius, o jų jau yra buvę antroje pusėje 17-to šimtmečio. 1918 metais buvo įsteigta Lietuvos Technikų Draugija. Šios inžinierių organizacijos 50 metų sukaktis buvo labai mažai paminėta.

Padėka organizatoriams už šį svarbų suvažiavimą, kuris išlygins skaldymą tarp PLIAS ir ALIAS. Apsivienijimas eina teisinga kryptimi. Reikia džiaugtis ir manyti, kad jungimosi keliu ir toliau eisime.

Nuotrauka S. Dapkaus

Antano Rinkūno žodis

Antanas Rinkūnas — Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Švietimo Tarybos pirmininkas pasveikino suvažiavimą PLB valdybos vardu, pabrėždamas šiuos motyvus.

Inžinierių organizacija sudaro didžiausią lietuvių intelektualų grupę (didesnę už gydytojų). Jau eilę metų organizacija gerai veikia.

Nėra organizacijoje skirtumo tarp senų ir jaunų, kur bebaigę mokslus — visi darniai veikia.

Lietuviai inžinieriai ir architektai neužsidauro savo gretose, bet dirba ir sprendžia klausimus, liečiančius visus lietuvius.

Valdyba dėkoja už bendruomeninę veiklą visiems inžinieriams ir linki geriausios sėkmės.

Dr. Silvestro Čepo žodis

Dr. Silvestras Čepas — Kanados Lietuvių Bendruomenės pirmininkas sveikino suvažiavimą Krašto Valdybos vardu.

Jus jungia bendras ryšis, bendra kalba, bendra kilmė ir visa kas lietuviška. Turime išlikti lietuviams ir padėti pavergtiems lietuviams. Lietuviai turi atiduoti savo duoklę. Lietuviai inžinieriai yra dideli lietuviškų darbų rėmėjai. Linkim sėkmingo ir darbingo suvažiavimo.

SVEIKINIMAI RAŠTU

(Gautus sveikinimus raštu paskaite inž. S. Naginionis, iškilmingojo posėdžio sekretorius).

LIETUVOS ATSTOVO VAŠINGTONE SVEIKINIMAS

LITHUANIAN LEGATION Washington, D.C.

Nr. 819

Dr. S. J. Matui
A.L.I.A.S. Centro V-bos
Pirmininkui
7216 Dania Dr.
Independence, Ohio 44131

1970 V. 26d.

Didžiai Gerbiamasis Pone Pirmininke,

Jūsų 1970. V. 17d. kvietimą dalyvauti PLIAS ir ALIAS S. 10-tame suvažiavime Toronte š.m. gegužės 30-31 d.d. radau vakar vakare, grįžęs iš New Yorko.

Giliai nuoširdžiai dėkoju Jums už malonų kvietimą ir skubu pranešti, kad deja, negalėsiu dalyvauti Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungų 10-me suvažiavime Toronte 1970. V. 30-31d.d.

Gėriuosi Jūsų mintimi išvardyto suvažiavimo metu iškelti lietuvių sugebėjimus mokslo ir inžinierių bei architektų profesijose ir giliai nuoširdžiai linkiu suvažiavimui sėkmingos eigos bei sėkmės tiek asmeniškame aukščiau paminėtų sąjungų narių darbe, tiek jų tautinėje lietuvių veikloje.

Gilia pagarba

J. Kajeckas

Lietuvos atstovas

Nuorašą gauna:

Dr. J. Žmuidzinas,

Lietuvos gen. konsulas Toronte.

* * *

1970 m. gegužės 23 d.

Chicago, Illinois

Gerbiamas Pirmininke, Gerbiamieji Kolegos

Esu nuoširdžiai dėkingas už kvietimą dalyvauti Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos 10-tame suvažiavime Toronte, š/m gegužės 30-31d.d.

Negalėdamas dėl ankstyvesnių kitų įsipareigojimų suvažiavime dalyvauti, prašau priimti mano asmenišką ir visos Amerikos Lietuvių Tarybos vardu nuoširdžiausius sveikinimus suvažiavimo prezidiumui bei visiems dalyviams ir geriausius linkėjimus sėkmingiems organizacijos tolimesniems darbams, nepamirštant mūsų bendros kovos dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės atstatymo.

E. A. Bartkus

Su tikra pagarba Jūsų
Amerikos Lietuvių Tarybos
Pirmininkas

J.A.V. Lietuvių Bendruomenės vardu nuoširdžiai sveikinu dešimtą Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų suvažiavimą. Linkiu sėkmės ir darbingos nuotaikos.

B. Nainys

J.A.V. Lietuvių Bendruomenės
Centro Valdybos Pirmininkas

* * *

1970 m. gegužės 18 d.

New York, N.Y.

Prašau priimti mano nuoširdžius sveikinimus Dešimtojo PLIAS ir ALIAS suvažiavimo proga.

Linkiu savo kokybe ir kiekybe išėivijoje pirmaujančiai profesinei lietuvių organizacijai ir jos nariams visapusiškos sėkmės.

Man būtų labai malonu dalyvauti šiame didingame lietuvių inžinierių ir architektų suvažiavime, tačiau ribotas laikas sudaro tam kliūtį.

Su tikra pagarba,

Dr. Vaclovas Paprockas
PLGS ir ALGS Pirmininkas

Torontas, 1970 m. gegužės mėn. 27d.

Didžiai Gerbiami,

Kanados šauliai ir šaulės aukštai įvertina Jūsų darbus ir su didžiu nuoširdumu sveikina šį nepaprastą suvažiavimą ir jo dalyvius.

Jūsų visų atsiekti moksliniai laimėjimai tegul pasitarnauja Lietuvai ir viso pasaulio lietuviams.

S. Jokubaitis
Rinktinės Pirmininkas

1970 m. gegužės 30 d.

Didžiai Gerbiamieji,

Susirinkote aptarti savo organizacijos reikalus, panagrinėti Jūsų profesijos srities klausimus. Skirsite laiko ir lietuvių kultūros bei politikos klausimams gvildinti.

Kova už lietuvių, už lietuvių tautos laisvę yra ne lengva. Šitų tikslų siekiant ir priemonės, šio meto sąlygomis, yra ribotos. Nors politinė padėtis mūsų veiklą ir sąlygoja, tačiau mūsų kultūrinės veiklos niekas nevaržo, priešingai — esame net skatinami.

Jūs pavieniui ir per savo organizaciją aktyviai dalyvaujate toje įmanomoje veikloje. Nuoširdžiai sveikiname ir džiaugiamės Jūsų veikla.

Aš asmeniškai ypatingai džiaugiuosi ir nuoširdžiai dėkoju Jums už Jūsų paramą ir talką leidžiant Lietuvii Enciklopediją, kurios leidimas yra baigtas.

Dėkoju už pažadą remti ir ENCYCLOPEDIA LITUANICA leidimą ir už tą paramą, kokios iš Jūsų esu jau sulaukęs.

Lietuvių Enciklopedija, o ypač ENCYCLOPEDIA LITUANICA, kurios pirmasis tomas yra išleistas, yra reikšminga priemonė siekiant aukščiau pasakytų tikslų, todėl jos išleidimas turėtų būti mūsų visų bendras rūpestis ir tikslas. Aš ir redaktorius labai maloniai prašome Jūsų visų talkos prenumeratomis, talkos redakcijai savo specialybės straipsniais.

Aukštai vertindamas Jūsų veiklą ir nuoširdžiai dėkodamas už paramą, savo ir redakcijos vardu sveikinu Jus linkėdamas suvažiavimui geriausios sėkmės.

Jus gerbiaus
Juozas Kapočius
Enciklopedijos Leidėjas

JAV LB C.V. pirm. inž. B. Nainys ir ALIAS C.V. pirm. S. Matas. Nuotrauka Ks. Kauno

Chicago, 1970 m. gegužės 27d.

AUKŠTAI GERBIAMIEJI,

Savo ir BLK Muziejaus bendradarbių vardu sveikinu suvažiavusius Inžinierius ir Architektus ir nuoširdžiai linkiu darniai ir sėkmingai išspręsti visus darbotvarkėje numatytus svarstytinus klausimus.

Tarp gausybės savo kasdieninių reikalų, nepamirškime, Gerbiamieji, mūsų pavergtos Tėvynės — Lietuvos ir ten bevargstančiųjų mūsų brolių...

Reiškiu nuoširdžiausią pagarbą ir siunčiu kuogeriausius linkėjimus.

Stanley Balzekas, Jr.
BLKM įsteigėjas, savininkas ir prezidentas

1970 m. gegužės 17 d.

Dėkojame už pakvietimą, bet atrodo, kad nei vienas iš D. Britanijoje likusių buv. PLIAS Skyriaus narių negalės nuvykti į Torontą kviečiamą PLIAS ir ALIAS suvažiavimą. Todėl mes norėtume nors keliais žodžiais pasveikinti suvažiavusius ir palinkėti Jums sėkmingo darbo ir malonaus pabendravimo.

Mes su pasitikėjimu stebime abiejų organizacijų veiklą už plataus Atlanto, ir džiaugiamės, kad lietuviai inžinieriai bei architektai, dirbdami išeivijoje, neužmiršta savo tėvynės, sielojasi jos ateitimi, ir yra pasiryžę jai padėti išsikovoti laisvę.

Šiuose siekimuose mes esame su Jumis. Su geriausiais linkėjimais, —

Jūsų
J. Vilčinskas,
PLIAS Įgaliotinis Anglijoje

1970 m. gegužės 21 d.

Gerb. p. Pirmininke,

Australijos lietuvių inžinierių ir architektų skyriai Canberroje, Melbourne ir Sidnėjūje sveikina Dešimtąjį P.L.I.A.S. ir A.L.I.A.S. Suvažiavimą Kanadoje, Toronte.

DIDŽIUOJAMĖS JŪSŲ VEIKLA IR DARBU. LINKIME IŠTVERMĖS IR GERIAUSIOS SĖKMĖS JUNGIANČIUS VISUS MŪSŲ KOLEGAS, IŠBLAŠKYTUS PO PLATŲJŲ PASAULIŲ.

Vyt. Bernotas

P.L.I.A.S. Įgaliotinis Australijoje

* * *

1970 m. gegužės 17 d.

Gerb. p. Pirmininke,

Australijos lietuviai inžinieriai ir architektai Sidnėjūje sveikina 10-tąjį P.L.I.A.S. ir A.L.I.A.S. Suvažiavimą Toronte.

TEPALIEKA JŪSŲ SĖKMINGAI VEDAMAS DARBAS GERIAUSIU PAVYZDŽIU MŪSŲ JAUNESNIAJAI KARTAI IR TEŠKAMBA LIETUVIŲ INŽINIERIŲ VARDAS PLAČIAJAME PASAULYJE.

Vyt. Bukevičius

P.L.I.A.S. Sydney Skyriaus Pirmininkas

* * *

Maraçay, 1970, gegužės 11 d.

Mieli Kolegos ir suvažiavimo svečiai,

Dėl Jums pilnai suprantamų priežasčių, negalėdamas asmeniškai dešimtajame suvažiavime dalyvauti, o būtų taip malonu, siunčiu Jums visų mūsų gyvenančiųjų Amžinojo Pavasario šalyje — VENEZUELOJE vardu nuoširdžiausius linkėjimus ir daug sėkmės bei Dievo palaimos būsimojiose darbuose.

Su geriausia linkėjimais ir tikra pagarba

Inž. Vladas Venckus

PLIAS Įgaliotinis

ir

Venezuelos LB Centro Valdybos Pirmininkas

* * *

Telegrama (vertimas)

Lietuviai inžinieriai Argentinoje sveikina Suvažiavimą ir linki geriausios sėkmės.

V. Gogelis,

PLIAS Įgaliotinis Argentinoje

1970 m. gegužės 20 d.

Mielas Kol. Pirmininke,

Tamstos malonus kvietimas dalyvauti X PLIAS ir ALIAS suvažiavime mane giliai sujaudino. Karštai dėkoju. Be galo norėčiau suvažiavime dalyvauti, tačiau žmonos sveikatos stovis neleidžia man nė vienai dienai iš New Yorke išvykti, nes likau vienas jos globėjas ir slaugytojas.

Inžinierių ir Architektų Organizacijos darbus atidžiai seku ir didžiuojuos Jūsų gražiais užsimojimais bei pasiekimais. Linkiu Suvažiavimo dalyviams sėkmės!

Visada su Jumis

Antanas Novickis,

ALIAS garbės narys ir buvęs ALIAS pirm.

* * *

Gegužės 19 d., 1970 m.

Cicero, Illinois

Mielas ir gerbiamas kolega Danys,

Dėkoju širdingai Tamstai už asmenišką malonų pakvietimą dalyvauti 10-me PLIAS ir ALIAS Suvažiavime Toronte š. m. gegužės m. 30-31 d.d.

Labai norėčiau jūsų rengiamame Suvažiavime dalyvauti ir prie tos progos pasimatyti su kolegomis inžinieriais ir architektais. Bet, dėl susidėjusių aplinkybių, atvykti negalėsiu.

Šia proga naudojuosi pareikšti savo asmenišką sveikinimą 10-tam PLIAS ir ALIAS Suvažiavimui Toronte ir palinkėti sėkmės.

Tik apžvelgus šio Suvažiavimo programą ir tos programos kolegų rengėjų vykdomus ir įvykdytus darbus, džiugu matyti, kokia didelė pažanga yra padaryta tos mūsų sekančios lietuvių inžinierių ir architektų generacijos mokslo ir visuomenės veiklos srityje.

Geriausius linkėjimus.

Jonas Jasiukaitis,

buvęs ALIAS pirm

* * *

Boston, 1970 m. gegužės 29 d

Gerbiamieji Kolegos,

Negalėdamas asmeniškai dalyvauti S-gos X-tame suvažiavime, jungiuosi savo mintimis su Jumis ir linkiu suvažiavimui kuo geriausios kloties.

Lai šis suvažiavimas atvers naują lapą glaudžiam bendradarbiavimui tarp JAV ir Kanados lietuvių inžinierių.

Su gilia pagarba

Jūsų Juozas Dačys,

buvęs ALIAS pirm.

Lietuviai inžinieriai ir architektai, įsikūrę San Francisco mieste ir jo apylinkėse, širdingai sveikina Dešimtąjį Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Suvažiavimą Toronte.

Devyni Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos suvažiavimai, įvykę Jungtinėse Amerikos Valstybėse, paruošė dirvą Pirmajam Lietuvių Mokslo ir Kūrybos Simpoziumui, sėkmingai praėjusiam praėjusių metų pabaigoje Čikagoje.

Lai šis pirmas Lietuvių Inžinierių ir Architektų Suvažiavimas, vykstantis už Jungtinių Amerikos Valstybių ribų, būna pirmas žingsnis į glaudų ir sėkmingą Viso Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Mokslininkų Kūrybos Simpoziumą mūsų Tautos ir Tėvynės garbei bei gerovei.

"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"
San Francisco, California, 1970 m. gegužės 23 d.

Lietuviai inžinieriai: (seka 9 parašai)

Lietuvių Istorijos Draugijos ir Karių Veteranų Sąjungos "Ramovė" vardu sveikinimus prijungė prof. St. Dirmantas, abiejų minėtų organizacijų pirmininkas.

2. LIETUVIŠKŲ VASARNAMIŲ KONKURSO PROJEKTAI

Inž. J. Augustinavičius pranešė konkurso rezultatus. Gauta 8 projektai, vienas iš jų gauta pervėlai. Jury komisija iš 4 architektų ir vieno inžinieriaus pagal nustatytą taškų sistemą nu-

Prof. S. Dirmantas įteikia premiją arch. J. Okuniui, laimėjusiam trečiąją vietą lietuviškų vasarnamių projektų konkurse.
Nuotr. St. Dapkaus

sprendė premijuotų projektų eilę. Atidarius vokus paaiškėjo, kad pirmąją premiją laimėjo E. Arbas (Los Angeles), antrąją A. Kulpa-Kulpa-vičius (Toronto) ir trečiąją — J. Okunis (New York). Už sekančius projektus atžymėjimai pripažinti E. Arbui (Los Angeles), J. Naliui (Chicago) ir R. Manomaičiui (Boston).

Pinigines premijas (200, 100 ir 50 dol.) laimėtojams įteikė prof. S. Dirmantas iškilmingojo posėdžio metu.

Premijas laimėjusieji ir atžymėtieji projektai buvo išstatyti Parodų salėje. Kartu buvo išstatyta iš arch. Kulpos rinkinio tipiškos Lietuvos kaimo ir senojo Vilniaus architektūros pavyzdžiai.

Jury komisijos sudėtis: arch. Jonas Kovalskis, arch. A. Liutkus, arch. E. Kersnauskas, arch. J. Premeneckas ir dipl. stat. inž. J. Augustinavičius

3. PROFESINIŲ IR MOKSLO DARBŲ PARODA

Dviejose patalpose buvo išstatyta didelis skaičius įmonių, užtvankų, bažnyčių, švyturių ir t.t. nuotraukos, brėžiniai, atspausdinti referatai, paskaitos mokslinėse ir profesinėse konvencijose, knygos, patentai ir t.t. Šioje parodoje dalyvavo 40 dalyvių: 1 iš Brazilijos, 4 iš Australijos, 18 iš J.A.V. ir 17 iš Kanados.

Trumpą pranešimą apie parodą padarė J. V. Danys, o parodą atidaryti pakviestas Lietuvos gen. konsulas dr. J. Žmuidzinas, tuoj pat po iškilmingojo posėdžio.

Šios parodos eksponatus teks vėliau Technikos Žodyje plačiau paminėti.

Premiją E. Arbui priima Los Angeles atstovas V. Vidugiris.

Nuotr. J.S.

Dalis dalyvių Mokslo ir Profesinių Darbų parodos atidarymo metu. Atidarė dr. J. Žmuidzinas, Lietuvos gen. konsulas Kanadoje. Nuotr. St. Dapkaus

Žiūrovai stebi parodos eksponatus

Nuotr. J.S.

4. MOKSLINĖS PASKAITOS

DR. A. DAMUŠIO IŽANGINĖ KALBA, PRADEDANT MOKSLINES PASKAITAS PLIAS IR ALIAS SUVAŽIAVIME, TORONTE, 1970 M. GEGUŽĖS 30 DIENĄ.

Mūsų laikmečiui ryškų įspaudą teikia mokslinio tyrimo išsivystymas. Šiuo metu vyksta savotiška tikslųjų mokslų išradimų ir gamtos paslapčių aiškinimo kūrybinga revoliucija.

Tai nėra XVIII šimtmetyje prasidėjusios industrializacijos tęsa. Tai yra efektyvi intensyvaus ir našaus laboratorinio tyrimo epocha.

Medžiagos tyrime ir, sakytume, medžiaginėje kūryboje, atveriamas naujas lapas — Proto ir intuícijos derinys aparatų gelbstimas skverbiasi veržliai į gamtos paslapčių pažinimą.

Mūsų netolimos praeities medžiagos koncepcijos radikaliai kinta. Kasdieną dalyvaujame pažinime labai fundamentalių medžiaginio gyvenimo paslapčių. Ne taip seniai manyta, kad $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ milijono organinių junginių išsemia visas chemijos galimybes. Šiuo metu neabejojama, kad mažiausiai pusė milijono vien proteino skirtingų molekulių dalyvauja gyvojo organizmo statyboje ir jo funkcionavime.

Periodinė elementų lentelė 92 elementais nesiriboja. Paskutiniųjų dviejų dešimtmečių eigoje žmogus sukūrė virš 12 naujų radioaktyvių elementų. Jie yra raktas į atomo branduolių pažinimą ir į neišsemiamus atominės branduolinės energijos išteklius.

Mikroatominių ir makroerdvinių paslapčių supratimas prieš mūsų akis vystosi kaip gražiausia simfonija. Mokslinio tyrimo eigoje atidengiamos gamtinės tiesos viena su kita grupuojasi į nuostabius medžiaginės architektūros statinius.

Archeologas suradęs iškasenų šukę ir dar jeigu su keliais ierogliais, daro išvadą apie praeities kartų kultūros laipsnį. Ateityje apie

mūsų laikų industrinio pertekliaus gaminius tebus daroma išvada, kaip mes bandėme kovoti su jų milžinišku tūriu, norėdami apsaugoti savo gyvenamuosius plotus nuo užteršimo. Gi nauji laboratoriniai išradimai apie gamtos paslaptis bylos apie šių laikų kūrybinį genijų.

Tokio veržlaus medžiaginio tyrimo, medžiaginės kūrybos akivaizdoje netenka bijoti kultūros visumos skilimo.

Priešingai, gili tyrinėtojų penetracija į medžiagos paslaptis gamtos mokslininką priartina prie humanistinių menų kūrėjų ir metafizinių mąstytojų.

Dėl mūsų laikų efektyvaus medžiaginio mokslinio tyrimo progreso kultūrinė visuma ir vieningumas laimi.

Visos kūrybinės šakos, tikslųjų mokslų, meno, literatūros, filosofijos, veda į vieną tikslą — visatos pažinimą. Kiekviena iš jų eina savais keliais ir savais metodais. Tikslųjų mokslų tyrinėtojų indėlis čia yra labai reikšmingas — eksperimentų keliu jie sistemingai aiškina gamtines tiesas viena po kitos, tuo atidengdami nuostabią gamtinės tikrovės architektūrą.

Tie objektyvieji duomenys artina įvairias kultūros šakas vienon visumon. Tiktai žmogus dažnai nepajėgia ar nepaslenka apimti bei pažinti visos visumos. Tą visumą, kurion veda žmogaus mokslininko tyrimai ir išradimai paremti eksperimentu, tą visumą, kurion veda

žmogaus menininko literato jausminiai, vaizdiniai žmogiški pergyvenimai, tą visumą, kurion veda filosofo gilūs mąstymai.

Industriniame išsivystyme vyravo pagrindinis klausimas — kaip? Naujasis medžiaginės kūrybos šuolinis progresas įeina į tokį išsivystymo laipsnį, kad gana greit be specialios pačių tyrinėtojų intencijos jie bus pastatyti prieš klausimą — kodėl?

Tai yra tas pats klausimas, kurį netiesiogiai siekia atsakyti literatas, išreikšti menininkas ir tiesiogiai — liečia filosofas mistikas.

Plačioje mūsų visuomenėje humanistiniai menai ir filosofiniai mąstymai susilaukia daugiau dėmesio, negu nuostabių gamtinių faktų pažinimas. Kaip tiktai tą spragą užpildo panašūs, kaip šio suvažiavimo mokslinis posėdis.

Iš esmės šioje epochoje nėra laiko įvairioms banalybėms bei tuštybėms. Vos, vos užtenka laiko fundamentaliems kūrybinio gyvenimo pažangos faktams absorbuoti.

Komplimentuoju šio posėdžio dalyvius, kurie kaip kultūrą vertiną žmonės, savo inteligentiniu dėmesiu siekia pilnos kultūrinio gyvenimo visumos pažinimo, įjungdami į tai ir tikslųjų mokslų kūrybinį įnašą.

O taip pat reikia pagirti šio suvažiavimo organizatorius, kurie sudarė visuomenei galimybę tikslųjų mokslų tyrimo kūrybiniam faktams pažinti.

Suvažiavime buvo skaitomos 5 paskaitos iš įvairių inžinerijos sričių ir iš architektūros. Visi paskaitininkai yra gilūs savo srities specialistai, skaitę paskaitas tarptautiniuose ar specialiuose kongresuose ir dalyvavę bei atlikę atžymėtinų darbų.

Dr. V. Klemas, General Electric Co., Optinės ir Paviršiaus Fizikos Laboratorijos viršininkas ir Pensilvanijos Universiteto lektorius, Philadelphia, kalbėjo apie paskutinius atsiekimus infra spindulių fotografijoje. Ryšium su Marso nuotraukomis iš erdvės orlaivių, kilo mintis išvystyti fotografavimą, pagrįstą infra (šilimos) spinduliais. Šie atradimai dabar mėginama pritaikyti įvairiems reikalams žemėje, pvz., medicinoje. Dr. Klemas parodė eilę skaidrių, kaip fotografuojama susirgusios celės leukemijos atveju.

Dr. V. Fidleris, Tyrimų mokslinis bendradarbis, dirbęs Atomic Energy of Canada Ltd., nagrinėjo "Technikos ateities problemas metalurgo akimis". Medis, betonas, geležis jau toli gražu nepatenkina mūsų šių dienų technologi-

jos reikalavimų. Reikalinga naujų specialiųjų lydinų milžiniško dydžio lėktuvams, atominiams reaktoriams ir erdvėlaiviams. Jų detalės turi išlaikyti labai didelius įtempimus ir labai aukštas ir kartu žemas temperatūras. Dr. Fidleris yra atradęs eilę lydinų, kurie naudojami Kanados atominiuose reaktoriuose.

Inž. M. Pakštys nagrinėjo ateities perspektyvas vandenynų inžinerijoje, daugiausia surištas su naftos gavimu. Demonstravo esamus ir projektuojamus įrengimus, bei paviršiaus ir povandeninius laivus naftos eksploatacijai ir transportui. Inž. Pakštys yra Vibracijos Tyrimų skyriaus vedėjas General Dynamics, Groton, Conn., kuri kaip tik šiomis dienomis pateikė Kanados valdžiai projektus atominio povandeninio naftos laivo, kuris plauktų po arktikos ledu. Šio laivo principus prelegentas kaip tik ir minėjo savo paskaitoje tarp eilės kitų dalykų.

Arch. J. Okunis dabar dirba prie didžiausio pasaulyje pastatų komplekso New Yorke: World Fair Centre. Anksčiau du metus projek-

Mokslinių paskaitų prelegentai: dr. V. Klemas, dr. V. Fidleris ir M. Pakštys.

tavo New York World Fair 1965 didžiuosius pastatus. Savo paskaitoje skaidrėmis demonstravo šių dienų architektūros užsimojimus. Šių dienų architektūra dar nesurado savo stiliaus, ir atrodo sunkiai suras. Statybos tempas nepaprastai didėja, reikalaujama vis greičiau ir greičiau pastatyti didžiulius pastatus, o architektams nėra laiko savo idėjas apipavidalinti.

Inž. S. Bačkaitis, J.A.V. Federalinės Sauskelių Administracijos Saugumo Biuro Autovežimių Konstrukcijos skyriaus viršininkas Washingtone, kalbėjo apie automobilio saugumą. Tyrinėjimai parodė, kad automobilių diržų naudojimas saugumą prieš sunkų sužeidimą ar užmušimą padidina 100 procentų. Parodė eilę filmų, iš kurių buvo matyti, kad jei šių dienų automobilis, važiuojas 50 mylių per val. greičiu,

Atrodo, kad prof. S. Dirmantas duoda nuoširdų patarimą arch. J. Okuniui. Nuotrauka S. Dapkaus

tiesiai atsimuš į betoninį stulpą, tai automobilio kebulas visiškai subyra ir nėra jokios vilties gyvam išlikti. Parodė mėginimus sukonstruoti saugius automobilius. Deja, šie mėginimai sunku praktiškai įvykdyti, nes, pirmiausia, tokios mašinos kaina būtų labai aukšta.

Visi paskaitininkai savo paskaitas gausiai iliustravo skaidrėmis ir dėstymą suprastino, jog visiems buvo nesunku suprasti ir labai specialius dalykus.

Paskaitų pravedimui vadovavo dr. A. Damušis iš Detroito ir dr. prof. R. Kašuba iš Cleveland.

Vėliau Technikos Žodyje teks plačiau aprašyti apie šių mokslinių paskaitų turinį. Ši kartą dedame atskirai dr. A. Damušio žodį — įžanginę kalbą, prieš pradėdant mokslinių paskaitų seriją.

Paskaitą skaito S. Bačkaitis. Nuotrauka Ks. Kauno

5. DARBO POSĖDŽIAI

Suvažiavimo metu ALIAS turėjo du atskirus posėdžius, kuriuose skyriai ir centro organai padarė pranešimus apie savo veiklą. Nauja ALIAS centro valdyba išrinkta iš ALIAS Los Angeles skyriaus narių. Sekančio suvažiavimo vieta numatoma Washingtone, po dvejų metų.

Bendram PLIAS ir ALIAS posėdžiui sekmdienį pirmininkavo dr. A. Nasvytis iš Cleavelando ir inž. B. Baranauskas iš Toronto. Sekretoriavo dr. A. Jurkus iš Ottawos ir inž. Gaputis iš Toronto. Trumpus veiklos pranešimus padarė PLIAS pirm. J. V. Danys ir ALIAS pirm. dr. S. J. Matas. "Technikos Žodžio" pranešimus padarė vyr. redaktorius G. J. Lazauskas apie TŽ redakcijos reikalus ir ALIAS Čikagos skyriaus Spaudos Sekcijos vadovas V. Vintartas pateikė duomenų apie TŽ administracijos stovį. Apie "Metraščio" leidimo reikalus pranešė B. Galinis. Dr. A. P. Mažeika (iš Washingtono) pranešė apie Ūkinių Studijų centro veiklą, kuris renka atitinkamą medžiagą apie dabartinę Lietuvą. Centras turi 18 bendradarbių.

Dr. R. Kašuba pranešė apie Pasaulio Lietuvių Mokslo Draugijos steigimo projektą. Pranešimas susilaukė gyvų diskusijų, kurias dėl laiko stokos teko trumpinti. Bendrai visi pritarė projektui, bet kritiški komentarai buvo pareikšti dėl vardo "draugija", ir taip pat dėl kai kurių tikslų ir numatomų narių kvalifikacijų. Bendrai pageidauta, kad šios institucijos nariai reprezentuotų savo srities specialistus — autoritetus,

Darbo posėdžio dalyvių dalis.

Nuotr. J.S.

ALIAS darbo posėdžio prezidentas

Nuotr. J.S.

bet nebūtų visuomeninė organizacija. Buvo atsakyta, kad siekiama autoritetingos institucijos ir visi tikslų ir narių apibrėžimai bus tikslinami, dar tebevykstant gairių nustatymo bei kūrimosi stadijai.

Bendrai, darbo posėdžiuose pateiktus klausimus plačiau aprašysime „Gyvenime ir veikloje“ skyriuje. Taip pat šia proga visus kviečiame pasisakyti įvairiais mūsų veiklos klausimais atnaujintame skaitytojų pasisakymų skyriuje — Pasisakymų Tribūnoje.

ALIAS New Yorko sk. atstovas A. Grakauskas.

Nuotr. K. Kauno

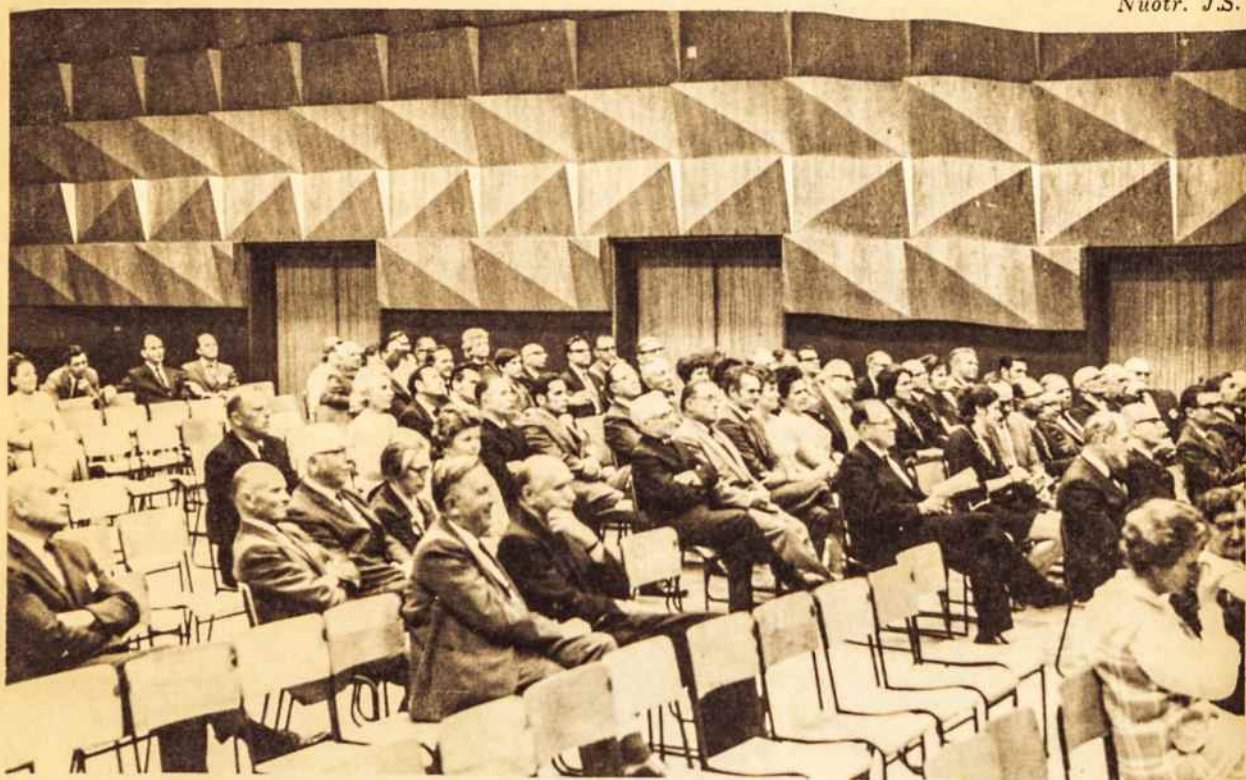

**6. DISKUSIJOS
APIE
INŽINIERIAUS IR
ARCHITEKTO
VAIDMENĮ
VISUOMĖNEJE**

*Forumo moderatorius
ir prelegentai*

Nuotr. J. S.

Suvažiavimo dalyviai klausosi forumo diskusijų

Nuotr. J. S.

Diskusijų vadovas buvo inž. J. P. Nasvytis, kuris statė įvairius klausimus diskusijų dalyviams B. Nainiui, A. Rinkūnui, H. Bankaičiui ir J. V. Daniui. Nors vadovas gyvai ir sklandžiai vedė diskusijas, tačiau gana greitai buvo nukrypta į bendrinius visuomeninius ir išeiivijos klausimus, kurie nuolatos diskutuojami spaudoje. Ko laukia visuomenė iš inžinierių ir architektų, ką jie visuomenei duoda, ar žada duo-

ti, taip ir nebuvo išsiaiškinta. Pritrūko laiko ir paklausimams iš auditorijos. Išryškinta mintys, kad kiekvienas lietuvis turėtų skirti minimalinę valandų skaičių visuomeniniam lietuviškam veikimui (sąlyginiai nustatyta 2 valandos per savaitę) ar skirti tolygų savo uždarbį veikimui paremti. Reikia įtraukti jaunąją kartą į profesinį ir visuomeninį veikimą ir iš viso daugiau jungtis į visuomeninę veiklą.

Suvažiavimas baigiamas vakariene; prie šio stalo (iš k.): prof.S. Dirmantas, dr. A. Kulpa su ponia, arch. J. Mulokas ir M. Pakštys. Nuotr. J.S.

7. PARENGIMAI

Šeštadienį vakare buvo banketas Royal York viešbučio didžiojoje salėje, kur dalyvavo apie 200 asmenų. Programą išpildė aktorius Vitalis Žukauskas, pažvelgęs į suvažiavimus, šeimyninį ir visuomeninį gyvenimą iš humoristinės pusės.

Vyko golfo žaidynės, kurias laimėjo inž. P. Stauskas iš Toronto. Ponių grupei, atvykusiai iš kitur, parodyta Torontas. Sekmadienį vakare Toronto PLIAS narių ponios suruošė iškilmingą užbaigimo vakarienę, sutraukusią beveik

šimtą dalyvių. PLIAS pirm. J. V. Danys visiems rengėjams ir rengėjoms padėkojo PLIAS ir ALIAS vardu.

* * *

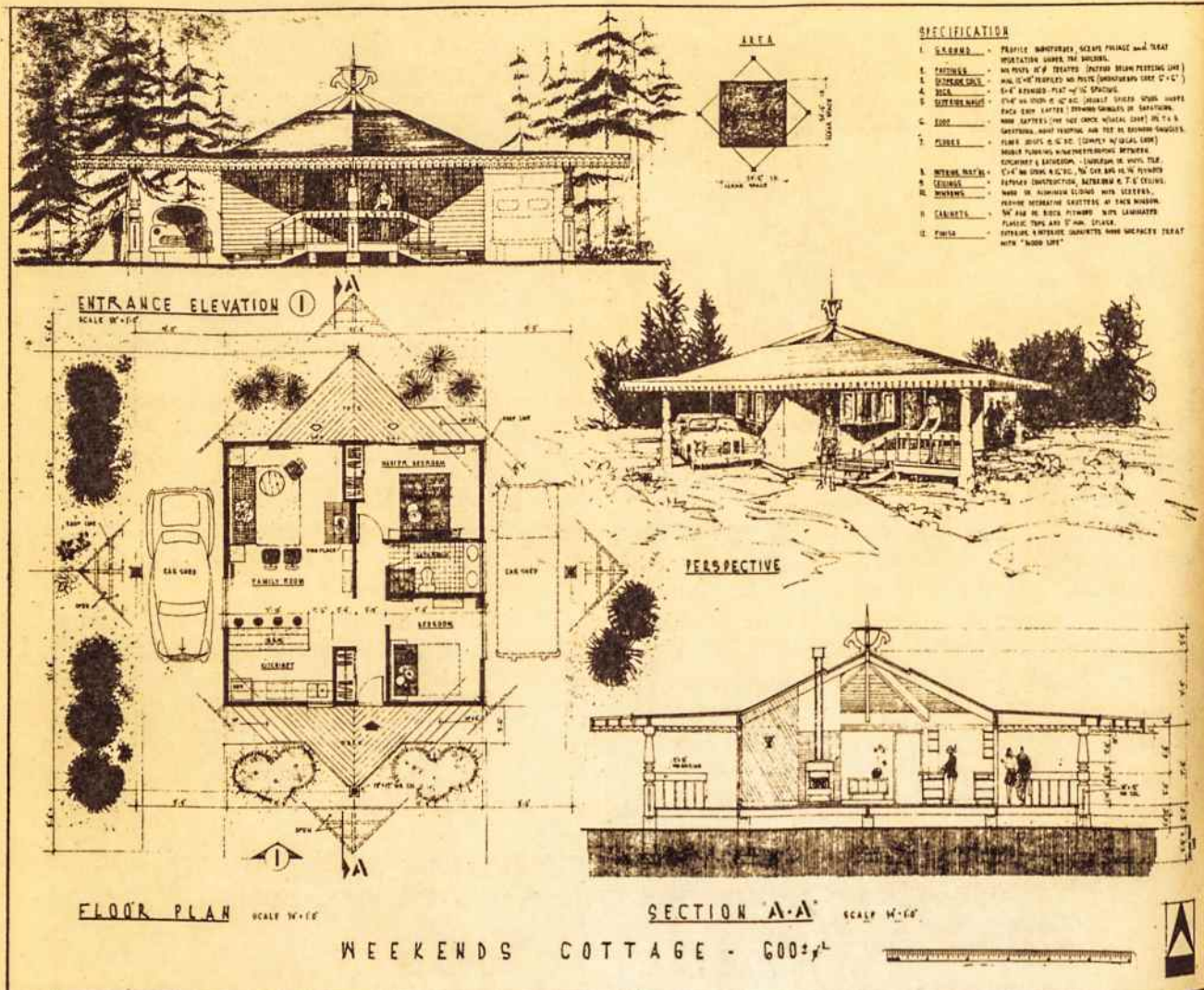
Tikrai, šiam didingam suvažiavimo surengimui reikėjo didelio būrio žmonių. Tenka pripažinti, kad suvažiavimo rengėjai bei šeiminkai šiam reikalui daug įdėjo darbo ir rūpestingumo, o ypatingai taip vaišingosios ponios, daugiausiai prisidėjusios prie suvažiavimo pasisekimo ir visiems mielos nuotaikos.

**PLIAS IR ALIAS DEŠIMTOJO VISUOTINIO
GEGUŽĖS 30 - 31 DIENOMIS**

**SUVAŽIAVIMO, ĮVYKUSIO 1970 METAIS
TORONTE, ŪNT., KANADOJE,**

REZOLIUCIJOS

1. Suvažiavimas sveikina visame pasaulyje išsisklaidžiusius ir Tėvynėje likusius Lietuvos inžinierius, architektus ir gamtos mokslų atstovus ir linki visiems, kur sąlygos leidžia, dirbti Lietuvos Valstybės atstatymui.
2. PLIAS ir ALIAS nariai kviečiami aktyviai dalyvauti lietuvių išeivijos organizacijose, remti mūsų bendrinių organizacijų veiklą konkrečiu darbu, bei materialine parama, ir nenuilstamai vesti aktyvią visuotinę kovą už Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę.
3. Suvažiavimas reiškia padėką esamai PLIAS Centro Valdybai, jos pirmininkui J. V. Daniui, ir buvusiai ALIAS Centro Valdybai, jos pirmininkams — J. Nasvyčiui ir Dr. S. J. Matui už jų atliktą darbą.
4. Suvažiavimas su pasitikėjimu pažymi skaitlingą ir aktyvią jaunesniųjų kolegų veiklą mūsų organizacijose ir skatina naująją ALIAS Centro Valdybą ieškoti būdų visuotiniam jaunesniųjų kolegų įtraukimui į organizaciją.
5. Suvažiavimas, dėkodamas Centro Valdyboms už lietuviškų vasarnamių projektų konkurso surengimą, pageidauja ir toliau konkursų bei kitokios veiklos, lietuviškos architektūros kūrybai skatinti.
6. Suvažiavimas pritaria parengiamiesiems Pasaulinės Lietuvių Mokslo Akademijos (ar Draugijos) steigimo darbams ir skatina steigimą pagreitinti, bendradarbiaujant su Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba.
7. Suvažiavimas reiškia padėką Lietuvių Enciklopedijos Leidyklai, vadovaujamai J. Kapočiaus, už Lietuvių Enciklopedijos anglų kalba išleidimą ir siūlo kolegoms ją užsiprenumeruoti ir platinti amerikiečių, o ypač lietuvių kilmės tautiečių, tarpe.
8. Suvažiavimas reiškia gilią padėką Čikagos kolegų grupei, nenuilstamai dirbančiai spaudos darbą, redaguojant ir administruojant Technikos Žodį.

Pirmoji premija, autorius arch. E. Arbas

1970 METŲ ALIAS LIETUVIŠKO VASARNAMIO PROJEKTŲ KONKURAS

ALIAS Centro Valdybos paskelbtame (Žiūr. T.Ž. nr. — (5-6) 1969) Lietuviško vasarnamio projektų konkurse dalyvavo 8 kontestantai. Konkurso laimėtojams paskirtos trys premijos: \$200.000, \$100.00 ir \$50.00.

Tenka tik pasidžiaugti, kad po ilgos pertraukos vėl buvo įvykdytas dar vienas architektūrinis konkursas (Pirmasis — Lietuvos Atstovybės rūmų Brazilijos sostinei Brasilia, surengtas 1959 m.).

Kad ateities darbas būtų dar sėkmingesnis, reikia pareikšti ir kritiškų pastabų. Pirmiausia — konkursas paskelbtas vėlokai, laikas labai

ribotas ir dėl to daug kam nebuvo progos rasti tuo momentu atliekamo laiko konkurse dalyvauti. Kitą kartą konkurso rengėjai turėtų skirti daug daugiau laiko darbų paruošimui.

Premijai turėtų būti skirta žymiai didesnė pinigine suma. Ir tik pirmajai vietai. Reikia spėti, kad tokiam konkurse atsirastų daugiau suinteresuotų dalyvių.

Praėjusiam konkurse buvo mažas dalyvių skaičius.

Atrodo, kad neturėjo būti statoma sąlyga, kad vasarnamis būtų lietuviško tipo. Visas gyvenimas daro pažangą. Ji yra ir architektūro-

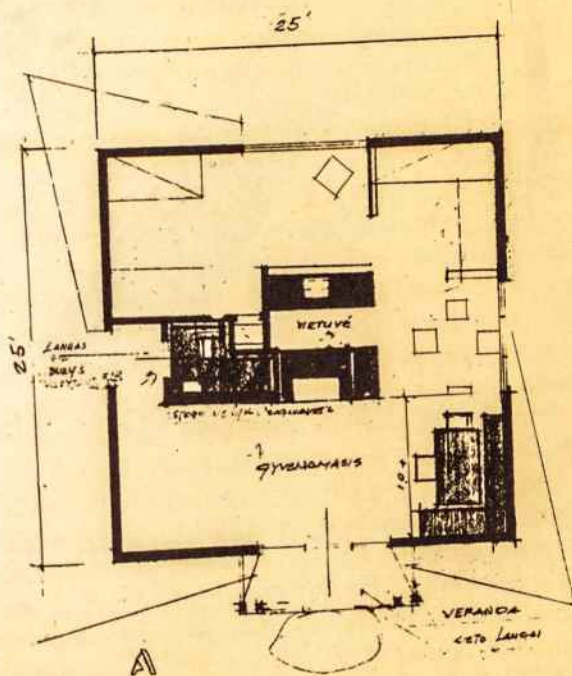

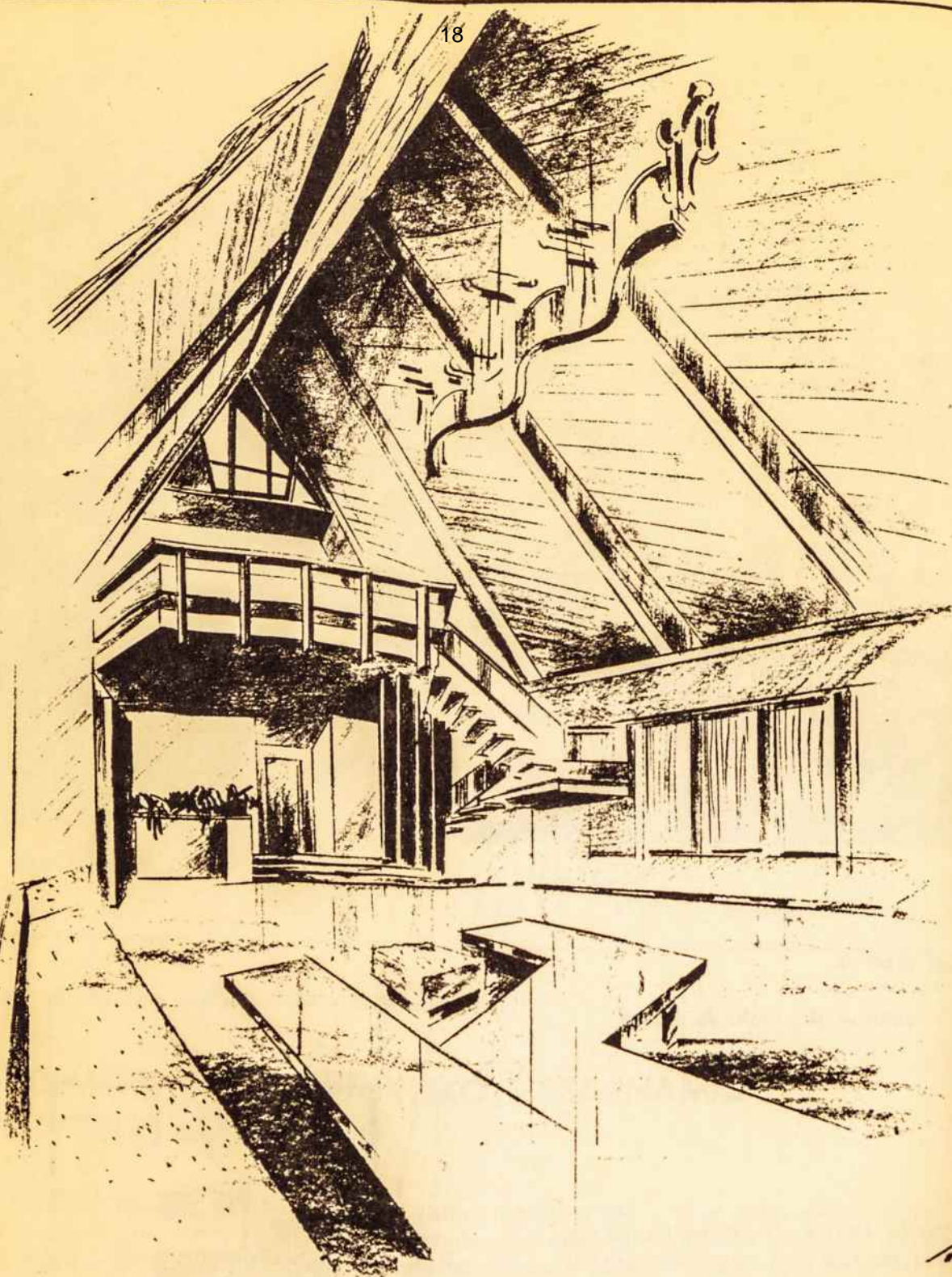
Antroji premija,

autorius dr. arch. A. Kulpa

je: naudojamos naujos statybinės medžiagos, stiklas užima didesnę dalį sienos, plastikai ir kita. Vien medžiu ribotis neįmanoma. Neabejotina, kad lietuvis kūrėjas gali rasti savą išraišką panaudodamas ir naujausias statybinės medžiagas. Todėl užtenka fakto, kai tokia konkurse dalyvauja lietuviai architektai, kad jis būtų lietuviškas įvykis.

Kitam konkursui turėtų būti parinkta reikšmingesnės temos, kaip Kopyčia, Jaunimo Centras ir panašiai, kad projektai tiktų panaudojimui.

VIDAUS PERSPEKTYVA

Trečioji premija, autorius arch. J. Okunis

PAAIŠKINAMASIS RAŠTAS

PROJEKTAS SAVO DIDUMU YRA ANT RIBOS
 TYPŲ "A" IR TYPŲ "B" ;
 PLOTAS; APAČIOJE 900 KV.FT.
 BALKONE 200 KV.FT.
 IŠ VISO 1.100 KV.FT

STOGO FORMA IR JOS UŽDAROMOJI ERDVĖ
 DRAMATIZUOJA VISĄ NAMO PROJEKTĄ,
 TAUTINIAI MOTYVAI PAILYDI ŠIA, DRAMA,

Naujoji ALIAS C. valdyba turėtų skirti daugiau dėmesio ir laiko, dar vienam konkursui, kuris būtų plačiai išgarsintas ir jame turėtų progos dalyvauti, kiek galima daugiau architektų. Neblogai pavykęs praėjęs konkursas rodo, kad tai galima.

Albertas Kerelis

DABARTINĖS LIETUVOS PRAMONĖ

A. P. MAŽEIKA

1. Įvadas

Pradedant rašyti tokia tema, visų pirma iškyla objektyvumo ir lygio klausimas, o antra — atsiranda abejonių dėl dažnai pareiškiamų duomenų patikimumo. Rašant, pvz., apie Švedijos pramonę, būtų lengva surinkti duomenų, iš kurių nustatytum esamą pramonės padėtį, jos plėtimosi spartumą ir kryptį, įtaką ir santykį su kitomis krašto ūkio šakomis, veržlumą į užsienio rinkas, konkurencijos atsilaukimo silpnąsias vietas, sugebėjimą atsinaujinti ir visus kitus dalykus, kurie atrodytų svarbūs tirti, naudojant vien nesupolitintą medžiagą. Ne taip yra, norint apipavidalinti tokią temą apie vieną iš rusų okupuotų kraštų! Nesupolitinta ūkinė informacija yra gana retas dalykas. Ūkiniai straipsniai, laikraštinės žinios ir kitokia medžiaga yra persunkti propagandiniais iškrypimais, dabartinės pažangos liaupsinimais, praeities suniekinimais, džiuginimu, kad jau gaminami tie buitiniai reikmenys, kurių iki šiol trūko ir pan. Supolitinis reiškiasi pradedant akademinio lygio darbais ir baigiant smulkia korespondencija, o yra jo net ir statistikos įstaigų leidiniuose. Tokiai padėčiai esant, nelengva išlaikyti atitinkamą rimtumą ir mokslinį lygį, sunkiai įmanoma nereaguoti į tokią politinio momento dalį, aptariant tos supolitintos ūkinės medžiagos pagrindinius bruožus.

Vienas iš akivaizdžiausių okupantiškų bruožų ūkinėje ir kasdieninėje spaudoje yra dabartinio įvairių ūkinių šakų stovio lyginimas su 1939 metais ar net su 1941 m. Manoma, kad lyginimas su 1941 m. yra ypatingo suktumo, nes tų metų gamybos duomenys yra skaičiuojami metų daliai po rusų įžygiavimo ir, žinoma, be Klaipėdos krašto (Zundė, 1965). Esminis šių lyginimų tikslas yra paneigti priešokupacinio laikotarpio ūkinį-kūrybinį veržlumą, kuris iš tiesų yra ir dabartinio ūkinio plėtojimosi pirminė bazė, o antra — tuo norima sukelti ir palaikyti lietuviuose pastovų menkybės kompleksą. Logiškas lyginimas gali būti tik dviejų paralelių dalykų tame pačiame istoriniame laikotarpyje. Jei, pvz., dabar būtų dvi Lietuvos viena šalia kitos, viena — okupuota rusų, o kita — nepriklausoma, tad jų pažangos palyginimas per pastaruosius 30 metų būtų gana tikslus jų sėk-

mingumo įvertinimas. Kadangi tokios padėties nėra, tai bent kvaliatyvinį palyginimą galima surasti netolimoje praeityje.

Komunistinės Rusijos ir Nepriklausomos Lietuvos organizavimas prasidėjo maždaug kartu, po Pirmojo karo, apie 1918 metus. Sakykim, kad pokarinės ūkinės sąlygos, žmonių išmokslinimas ir kt. buvo abiejuose kraštuose vienodi. Būtų tad visai teisinga lyginti gyvenimo standartus ir ūkinį pažangumą, koks buvo Lietuvoje ir Rusijoje po 20 metų, t. y. 1938 m. Be abejo, kad per aną laikotarpį Lietuva būtų visapusiška laimėtoja.

Man teko pakartotinai būti po keletą savaitių Leningrade 1938 ir 1939 m. Buvo apgailėtina, žiūrint į skurdžios išvaizdos žmones, stovinčius eilėje nusipirkti laikraščio, nepaisant popiermalkių gausumo, kurių išvežimo reikalu man tada ten ir teko būti. Žinoma, kai kas saks, kad tai subjektyvus įspūdis, bet jei paklaustų konkrečių įrodymų apie to meto Lietuvos ūkio išsiplėtojimo viršiškumą, nebūtų pats sunkiausias dalykas jų pateikti.

Tačiau toks palyginimas nebūtų dar teisingas, nes Lietuvos ir Rusijos paveldėjimas nebuvo vienodas. Rusija paveldėjo gerokai pramonės savo didmiesčiuose, o Lietuvoje jos nebuvo. Rusija buvo žymiai mažiau karo sugriauta ir turėjo organizuotą akademinį mokslą, o svarbiausia, perėmė didžiulius žaliavų ir visokių natūraliųjų išteklių šaltinius Ukrainoje, Sibire, aplink Kaspiją ir kitur. Koks būtų Lietuvos ir Rusijos ūkinio išsiplėtojimo santykis 1938 metais, jei žaliavų ištekliai būtų proporcingai lygūs? Reikėtų priminti dar ir rinkų sunkumus Lietuvai, dėl Rusijos beveik aklino ūkinio atsivėrimo, dėl sienos uždarumo su Lenkija, dėl vokiečių politinio spaudimo per vai sąlygos ūkiškai plėtotis buvo labai nepalanki prekybą ir dėl pasaulinės ūkinės krizės. Lietuvos, o Rusijai — labai palankios. Vis dėlto, dviejų karų tarpe, ūkis Lietuvoje išaugo proporcingai žymiai daugiau negu Rusijoje. Šis palyginimas būtų realus ir logiškas, bet jis rusams nenaudingas. Jie imasi lyginti dabartinės Lietuvos pramonę ir bendrai ūkinį bei kitokį išsiplėtojimą su buvusiu prieš 30 metų. Toks apgaulus lyginimas yra viena iš kolonialistinės

rusų taktikos sudėtinių dalių. Trumpai tat būtų galima vadinti **palyginimų klasta.**¹⁾

Lietuvoje jau yra daug rusų: kai kuriuose miestuose jų esama nemažiau, kaip pusė. Rusų skaičius Lietuvoje pastoviai didėja, o jų atkėlimas pateisinamas darbo jėgos stoka. Kaip paaiškinti darbo jėgos perteklių Rusijoje, kai ji šešis kartus rečiau apgyventa, negu Lietuva, ir kur pramoninės žaliavos yra vietoje, bet ne Lietuvoje? Be to, kiek yra racionalus dažnai užtinkamas teigimas, kad Lietuvoje esą dideli darbo jėgos ištekliai, todėl steigama tokia specializuota, visą rusų imperiją aptarnaujanti pramonė, kuri mažai sunaudoja žaliavų ir energijos, bet daug reikalinga darbo jėgos (Jablonskis, 1968). Kai kartu su žaliavomis įvežami ir rusai, tada jau teigiama, kad darbo jėgos Lietuvoje trūksta. Tikrieji tikslai, dėl ko rusų skaičius didinamas Lietuvoje yra savaime aiškūs. Jie vykdomi labai įvairiom priemonėm ir kartais labai subtiliom. Apibendrinant šią taktikos dalį, galėtume tat vadinti **kolonizavimo klasta.**

Sie du okupacinės klastos bruožai reiškiasi gerokai skirtingai. Kiek palyginimų klasta yra rėkianti, infliaciškai gausi, tiek kolonizavimo klasta yra tyli, paslėpta ir nekalbi.

Lietuvių požiūriu nepriklausomybės laikotarpis yra reikšmingas ne tiek dėl kiekybinės pramonės, žemės ūkio, susisiekimo ir kitų ekonomijos šakų išaugimo, kiek dėl visuotinio ūkinio, kooperatinio ir technologinio mentaliteto išugdymo. Per aną nepriklausomą laikotarpį pusiau analfabetiška tauta (caristinės Rusijos palikimas)²⁾ buvo paversta į pilnai raštingą su neblogu mokyklų ir mokslo įstaigų tinklu ir su pagrindiniu būtinų specialistų kadru. Kur būtų dabartinis ūkinis augimas, jei per aną nepriklausomą laikotarpį nebūtų sukurta reikiama išmokslinimo ir specializacijos bazė? Iš

1) P.vz. teigiama, kad 1969 m. Lietuvoje buvo 7450 gydytojų, kurių skaičius nuo "buržuazinių" laikų pašokęs 3.8 kartus. Tačiau 1918 m. Lietuvoje tebuvo 207 gydytojai, o 1940 m. jų jau buvo 1971. Atseit, per maždaug lygų laikotarpį padidjo 9.5 kartų. Be to, buvo išugdytas medicinos mokslas (jokio universiteto caristinė Rusija Lietuvai neleido), pastatytos klinikos, kurios ir dabar tebėra vienos iš moderniškiausių sovietinėje rusų imperijoje, — pradėtas vykdyti socialinis gydymas ir pastatyta didelis skaičius ligoninių. Toji išugdyta sistema jau buvo rusams užėjus 1940 m., tad tolimesnis plėtimas buvo žymiai lengvesnis.

2) Primintina, kad tarp 1864 m. ir 1905 m. Lietuvoje buvo draudžiama lietuviška spauda. Atkakli kova su tuo draudimu lietuvių tautai labai brangiai kainavo. Tai retas barbariško atvejas žmonijos istorijoje!

kur kiltų techniško ir mokslinio žinojimo bei sugebėjimo pažangumas dabar, jei nebūtų buvus tada įgyvendinta atitinkama mokslinimosi tradicija? Ta žmogaus transformacija, kuri buvo įvykdyta ramiai, be triukšmo, be teroro, yra pagrindinis lietuvių tautos atsiekimas per jos nepriklausomą laikotarpį. Jau tokiom sąlygom esant, visokeriopa pažanga gali dabar vykti jau pusiau automatiškai. Suprantama, kad šis atsiekimas yra vertas pasididžiavimo. Nėra abejonės kad bet kurios kartos dabartinis Lietuvos žmogus tai suvokia, nors ir dažnai okupuotos Lietuvos spaudoje anas periodas niekinamas, panaudojant anksčiau aptartą okupantišką palyginimų klastą.

Kas niekina aną Lietuvos periodą, tas niekina pats save, nes jo tiesioginės civilizacinės šaknys yra aname periode. Niekas paprastai savęs neniekina savanoriškai. Be abejo, lietuviai yra įvairiais būdais verčiami tai atlikti. Šis labai ryškus okupacinio režimo bruožas galėtų būti vadinamas *savinieka*.

Tokie yra ryškesnieji rusų imperijos reiškiniai ir jų taktikos specifiniai bruožai. Jie yra gana nauji ir skirtingi nuo kitų buvusių kolonialistinių sistemų, tačiau okupuotų kraštų ūkinė, militarinė ir moralinė eksploatacija yra panaši į buvusias. Ji niekad nesikeičia.

Paminėtinas duomenų patikimumas, kuris dažnai yra iškeliamas tiems, kurie imasi tirti ir rašyti apie rusų užimtų kraštų ūkį ir socialines sąlygas. Tai yra nelengvas klausimas, juo labiau, kad, pvz., dabartinėje Lietuvos Cntrinėje Statistikos Valdyboje jos viršininkas ir 63% darbuotojų yra rusai. Laikoma, kad rusų statistika tiek prieš pastarąjį karą, tiek, ir dabar, yra nepatikima, suklastota ir surikiuota propagandiniam tikslui. Šiuo metu neįmanoma nustatyti jų informacijos patikimumo laipsnio, nors kartais atsiranda kai kurių netiesioginių būdų tiems palyginimams. Įtarimai, be abejo, nėra iš piršto išlaužti: jie praeity turėjo nemažai realaus pagrindo ir akivaizdžių pavyzdžių. Tačiau, šis reikalas pastaraisiais laikais, berods, yra pasitaisęs. To pasitaisymo priežasčių gali būti kelios:

1. Kai pramonė ir bendrai ūkis auga, realūs skaičiai palengva tampa patenkinamais, dėl to mažėja reikalas juos dirbtinai išpūsti

2. Ūkinis augimas yra vykdomas pagal planus, sudarytus eilei metų, ir todėl statistikos duomenų falsifikavimas įneštų į tą planavimą nemaža sąmyšio.

Žinoma, galima prileisti dvigubos statistikos galimybę, bet tai būtų labai išlaidu, vargiai apsimokėtų ir, gal būt, nebūtų galima sėkmingai paslėpti. Tokie samprotavimai, tačiau, kartais susilaukia šešėlių. Pvz., anksčiau minėta Lietuvos Centrinė Statistikos Valdyba 1965 m. išleido statistikos duomenų rinkinį: „Tarybų Lietuvai 25 metai“, o 1966 m. pasirodė leidinys — „Lietuvos TSR liaudies ūkis 1965 metais“, Finansiniame skyriuje biudžetinės pajamos abiejuose leidiniuose nurodytos skirtingos per penkerius metus iš eilės (1958 iki 1964 m.). Vidutiniškas penkių metų skirtumas yra 43.1 milijonai rublių, o 1960 metais — net 78,8 mil. rb. Įvairių mokesčių (apyvartos mokestis, atskaitymai iš pelno ir gyventojų sumokėti mokesčiai) tarpusavio santykis yra išreikštas procentais, bet skaičiai yra skirtingi dviejuose leidiniuose per visus penkerius metus. Nors tai gali būti ir įvairių skaičiavimo metodų pasėka, vis dėlto, neatrodo, kad tikslumas būtų tos Centrinės Statistikos Valdybos stiprioji pusė.

Susidaro bendras išpūdis, kad pastaraisiais metais skelbiami duomenys yra daugiau realūs, bet tas, žinoma, nereiškia, kad juose nebėra tendencingumo. Jo yra, bet jis daugiau reišsiasi nutylėjimu nepalankių dalykų, arba naudojant įvairias realybės neparodančias gudrybes, kaip pvz. procentinį pramonės augimo palyginimą su kapitalistiniais kraštais ir pan.

Šioje studijoje turimi statistiniai duomenys stengiamasi atrinkti, pasverti ir, kiek įmanoma, patikrinti palyginimais, bet pagrindiniai jie yra naudojami, lyg būtų realūs ir tikri. Skaitytos, savo ruožtu, gali taikyti patikimumo ribas individualiai.

2. Bendra pramonės apžvalga

Pastarųjų trijų metų bėgy, Lietuvos pramonėje (žinoma, ir kituose sovietinės rusų imperijos dalyse) buvo vykdoma ūkinė reforma, taip vadinama, „naujoji planavimo ir ekonominio skatinimo sistema“. Ji buvo nutarta Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos XXIII suvažiavime, 1965 m. rugsėjo mėn. Lietuvoje ta reforma buvo pradėta vykdyti 1966 metais. Gi, 1965 m. pradžioje apie 51% pramonės jau buvo į tą sistemą pravesta, bet iki metų galo 74% visos pramonės turėjo pereiti į naują sistemą.

Tai ūkinio skatinimo sistemai, nuo jos vykdymo pradžios iki dabar, daug skiriama dėmesio. Ji yra nuolat plačiai nagrinėjama, o kartais ir pakritikuojama, bet, žinoma, tik švelniai.

Sistemos nuostatuose yra tokie būdingi aptariai: „pramonės realizuota produkcija yra laikoma ta produkcija, kurią yra apmokėjęs pirkėjas...“, „bendraja pelno suma suprantamas įmonės balansinis pelnas, kuris susidaro, pardavus prekinę produkciją...“, ir iš kitokių (atsitiktinių) pajamų. Investuotas į įmonę kapitalas vadinamas pagrindiniais gamybiniais fondais ir pagal nuostatus: „pagrindiniai gamybiniai fondai imami jų pradine verte, t. y. neatiskaitant nusidėvėjimo“. Už tuos pagrindinius gamybinius fondus mokama biudžetui (valstybei) 6% metinio mokesčio iš įmonės pelno.

Ūkinė reforma vykdoma pagal TSRS valstybinio plano komiteto paskelbtus nuostatus, kurie buvo išleisti 1966 m. gruodžio 2 d. Tie nuostatai susidaro iš 111 paragrafų ir įvairių priedų. Visos tos reformos esmė yra ta, kad įmonei suplanuojama metinės gamybos apimtis, nustatant iš anksto gamybines išlaidas ir pardavimo kainą taip, kad liktų pelno. Tas kapitalistinis žodis ten, vis dėlto, reiškia ne visai tą patį dalyką, nes jis nėra atsiektas laisvos konkurencijos rinkoje, bet yra dirbtinai padaromas normuotomis gamybos išlaidomis ir nustatytomis įmonės pardavimo kainomis. Tačiau tų normų ribose yra įmonės administracijai šiek tiek judėjimo laisvės, kad jie gali taupyti mažinti gamybos išlaidas, gauti šiek tiek gaminių iš liekanų, nelaikyti per didelių prekių ir žaliavų atsargų, skatinti darbininkų našumą ir panašiais būdais kelti pelną. Įmonė ir dirbantieji iš esmės suinteresuoti tik plane numatytu pelnu. Viršplaninis pelnas, jei jo yra, nedaug teprisideda iniciatyvos skatinimui, nes jį pasiima valdžia (pagal terminologiją: „eina į biudžetą“).

Ta pelno skatinamoji sistema organizaciniu požiūriu reišsiasi įvairiais įmonės fondais, kurių, be abejo, svarbiausias yra „materialinio paskatinimo fondas“. To fondo pagrindinis šaltinis yra pelnas, kurio dalis yra skiriama kas metai į paskatinimo fondą, pagal įmonės rentabilumo rodiklį. Tas rodiklis, savo ruožtu, yra santykis, išreikštas procentais, tarp įmonės pelno ir jos pagrindinių fondų, pirmiau atskaičius metinį mokesčių biudžetui už pagrindinius fondus. Šioje formulėje pelnas yra kintamas dydis ir todėl rentabilumas nėra pastovus, bet pagal jo dydį yra nustatoma, kokia pelno dalis privalo eiti į materialinio paskatinimo fondą. Iš to fondo mokamos premijos inžinie-

riams, technikams ir administracijos darbuotojams, bet ne darbininkams. Šiems irgi yra premijų, bet iš taip vadinamo „algų fondo“ (įmonės biudžete numatytų sumų algoms). Tai manipuliuojant, iš šio fondo išskiriama atitinkama dalis darbininkų premijavimui.

Nors toks premijavimas buvo vykdomas ir anksčiau, bet, vis dėlto, iš materialinio paskatinimo fondo darbininkams tekdavo tik nežymiai dalis, jokios skatinamosios reikšmės neturinti. Šiuo požiūriu naujoji sistema yra kapitalistinė, nes premijavimui skirtas fondas skatina technologus, prižiūrėtojus ir administratorius, per kuriuos norima atsiekti aukštesnės produkcijos. Tai daro kiekvienas kapitalistinis fabrikantas, ar bendrovė, nes taip pigiau ir efektyviau, negu kelti atlyginimus masei darbininkų, iš kurių darbingumą išspaudžia geriau aprūpinti prižiūrėtojai ir technologai.

Šią socialinę tos visos reformos savybę lietuviai ekonomistai iškėlė ir kritikavo savo suvažiavime, 1967 m. balandžio mėn., tačiau tai nieko nepadėjo, nes sistema yra vykdoma pagal rusų pirmąsias nutarimus ir nuostatus. Jau tada buvo pateikta atskirų įmonių pavyzdžių, nurodant, kad dėl naujos sistemos bendras vidutinis dirbančio atlyginimas pakilo 7%, tame tarpe technikos ir administracijos darbuotojų — 34%. Tuo būdu darbininkų atlyginimas galėjo pakilti tik keletą procentų. Kai kuriose įmonėse darbininkų premijos yra reliatyviai didokos, pvz., Kaune esanti Dzeržinskio vardo staklių gamykla 1967 m. technologams ir administratoriams mokėjo premijas 32% jų mėnesinio atlyginimo iš materialinio skatinimo fondo, o darbininkams 10% jų mėnesinio atlyginimo už užduočių viršijimą, arba 15% už kokybinį darbą iš algų fondo (Mikuckis ir Žukas, 1967). Didelė dalis numatyto pelno (apie 26%) atkrenta mokesčiams už gamybinius fondus. Tai yra labai ribojantis materialinio skatinimo ir kitų fondų veiksnys.

Anksčiau minėto ekonomistų suvažiavimo diskusijose ir šiaip spaudoje ryškiai atsispindi nusivylimas naująja sistema, tiek ir įmonių savarankiškumo stoka, ko buvo tikėtasi žymiai daugiau. Administracijos domėjimasis taip pat yra ribotas, nes materialinio paskatinimo fondo dydis yra gana griežtuose varžtuose. Iš pelno pirmiau užmokamas mokeskis už gamybinius fondus, užmokamas palūkanos bankams už paskolas investicijoms ir apyvartos kapitalui, ir dar įvairūs „fiksuoti mokėjimai“. Tai specifiniai mokesčiai uždedami įmonėms, kai manoma, kad jos dar išgali daugiau mokėti,

negu nustatyti mokesčiai už gamybinius fondus. Iš likusios pelno dalies atidedama tam tikra dalis skatinimo fondui, pagal rentabilingumo rodiklį. Tada atidalinama dar keliems fondams: gamybos vystymo fondui ir socialinių-kultūrinių priemonių bei gyvenamųjų namų statybos fondui. Kas lieka, turi būti atiduota biudžetui (valdžiai). Taip pat biudžetui eina ir viršplaninis pelnas, gaunamas iš atliekų ir pan.

Iš gamybos vystymo fondo išteklių yra vykdomas įmonės atnaujinimas, geresnis mechanizavimas ir šiaip gamybinių priemonių ir aplinkumos gerinimas, o socialinis fondas privalo rūpintis bendruomeniniu įmonės darbuotojų gerovės kėlimu. Susidaro bendras įspūdis, kad šie pastarieji fondai toje naujoje materialinio skatinimo sistemoje yra paprastai per silpni savo funkcijas patenkinamai atlikti, kas neišvengiamai veikia į pramonės mechanizavimo spartumą ir savo ruožtu prisideda prie rusų gausėjimo Lietuvoje.

Materialinio skatinimo fondas yra įstatytas į gana kietas ribas, kas beveik neišvengiama. Šie varžtai yra griežtai kontroliuojamos autokratinės ūkinės tvarkos neatskiriama dalis, nes gyventojų pirkimo galia turi būti palaikoma žema (Banaitis, 1960). Tuo būdu vidaus rinkos pareikalavimas yra nuslopinamas, o antra — yra didelis skirtumas tarp produkto savikainos ir vartotojo kainos, kas sudaroma įvairių mokesčių būdu. Mat, valdžiai reikalinga daug išteklių išlaikymui sunkaus, sudėtingo ir brangaus valdymo, suaugimo ir policinio aparato, ginklavimui, pramonės statybai, konkurencijai su J. A. Valstybėmis erdvėse, ginkluoti komunistinius lokalinius karus Azijoje ir P. Amerikoje, subversyvinės veiklos vykdymui, o kartais net ir didingiems prestižiniams projektams, (pvz. Asvano užtvanka Egipte). Visa tai turi užmokėti sovietinės rusų imperijos darbininkai, bet ne komunistinė plutokratija, kuriai jokio nepritekliaus nėra. Naujoji sistema veikia tos komunistinės plutokratijos stiprinimui, nes tuo susilaukiama palankumo iš technologinio ir administracinio aparato, kuris palengva išvirsta į vidurinę sovietinės rusų imperijos luomą, ir antra — pramonėje pasiekiami žymiai aukštesnio produktyvumo, kuris tose įmonėse kur ta skatinimo sistema buvo įvesta, per 1968 metus pakilo 12%. Darbo našumas visoje pramonėje padidėjo 4.5%, o įmonėse su naująja sistema 5.3%, (Jakubėnas, 1969).

Darbo našumas yra gana opi Lietuvos pramonės vieta. Apie tai nemažai kalbama. Jo kė-

limui yra keletas pagrindinių priemonių ir veiksnių, būtent: inventoriaus atnaujinimas ir moderninimas, darbininkų patyrimo ir žinojimo kėlimas ir jų intensyvesnis išnaudojimas darbo įpročių sudrausminimu (pagal naudojamą terminologiją — „sumažinant pravaikštas“). Šiuo metu pasiekiamas darbo našumo kėlimas yra daugiausia pastaraisiais dviem būdais, kai tuo tarpu įmonių atnaujinimas mažai teprisideda prie darbo našumo kėlimo, nes naujojoje sistemoje, kaip minėta, nepalieka pakankamai išteklių. Pvz., lengvojoje pramonėje 1967 metais gamybos vystymo fondas įmonėse su naująja sistema tesudarė 2,5% gamybinių priemonių vertės ir buvo maždaug tris kartus mažesnis už materialinio skatinimo fondą (Tiesa, 1968, vasario 28).

Kadangi ta skatinamoji sistema turi balansuoti ir skatinimą, ir vykdyti griežtą autokratinę kontroliavimą atsiranda neišvengiami prieštaravimai ir normų, bei nuostatų, apėjimai. Vienas iš nuostatų sako, neįvykdžius metinio plano, jokios premijos neišmokamos. Tas verčia įmonių vadovus būti atsargiems ir metinį planą kiek įmanoma mažinti, kad užtikrintus jo įvykdymą, nors pagrindinis planavimas vyksta iš aukščiau. Kita įmonėms labai nemaloni vieta yra papildomos užduotys, kurios metų bėgy yra įsakomos iš Maksvos. Pvz., per 1967 metus Sovietų Sąjungos lengvosios pramonės ministerija įsakė net septynias papildomas gamybos užduotis, kurios palietė apie 60 Lietuvos lengvosios pramonės įmonių. Panašiai yra ir kitose pramonės šakose. Įmonėms paaikėjo, kad jos negali atskleisti visų savo rezervų, nes vėliau, ar anksčiau, joms vis vien reikės dar pasitempti papildomai gamybai. Kartus patyrimas sužlugdė įmonių entuziazmą pačioms ruošti planus. Įmonių gamybinis planavimas vėl greit virto grynu formalumu.

Buvo manyta, kad naujoji planavimo ir skatinimo sistema, panaudodama neišsemtas vidines įmonių ekonomines galimybes, galės geriau organizuoti gamybos procesą. Dėl to iš pradžių įmonių kolektyvai sutiko tą sistemą su gana dideliu entuziazmu: buvo nagrinėjamos ir planuojamos galimybės kuo geriau panaudoti vidinius rezervus. Gal todėl pradžioje buvo pasiekta neblogų rezultatų. Tačiau, greitai įmonių iniciatyva buvo apkarpyta, teisės susiaurintos, įmonių veikla buvo pradėta reguliuoti centralizuotai.

Nemaža žalos atsiranda, kada įmonės verčiamos mažinti gamybos valdymo aparatą be

laipsniško ir gerai organizuoto paruošimo, o sutaupyti pinigai turi būti atiduoti valdžiai (biudžetui). Tas dažnai verčia įmones blaškytis ir naudoti energiją vien tik tų užduočių įvykdymui. Taip pat dažnai nusiskundžiama gana sudėtinga skatinimo fondų ir rentabilumo skaičiavimo metodika, kuri apsunkina įmonių darbą ir silpnina įvairių ekonominių rodiklių vykdymo kontrolę.

Naujojoje skatinimo sistemoje trūksta gamybos kokybės gerinimo veiksnių, todėl žemos vertės gaminiai yra viena iš aktualiausių problemų. Kai tuo tarpu vis dar trūksta lengvosios ir buitinės pramonės gaminių, įmonės lengvai parduoda ir menkos kokybės gaminius. Gaminių kokybės gerinimas ir naujų gaminių įvedimas reikalauja papildomų išlaidų žaliavoms, ir tuo būdu sumažina įmonių rentabilumą. Įmonės nesuinteresuotos gaminių pagerinimui tokias išlaidas daryti, nes, gaminių kainas nustatant, į tas papildomas išlaidas dažniausiai neatsižvelgiama.

Bendrai, ta, nors ir labai ribota, pelninė skatinimo sistema padidino pramonės našumą ir gyventojų pajamas, bet, toli gražu, nepateisino įdėtų į ją vilčių, nes pradžioje pasireiškęs teigiamas įmonių savarankiškumas buvo greit „sucentralizuotas“, o paskatinančio pelno galimybės išpraustos į varžtus. Gyventojų pajamos 1967 metais padidėjo 17,5%, o prekių pasiūla padidėjo tik 14,2%. Sakoma, kad 1968 m. pajamų ir prekių pasiūlos didėjimas išsilyginęs.

Kelių pastarųjų metų bėgy gausiai reiškiasi kitas labai būdingas sovietinės ekonomijos elementas: „mokslinis darbo organizavimas“. Pagal aptarimą: „tai pastovus ir planingas gamybos procesų ir darbo sąlygų tobulinimas, siekiant pakelti darbo našumą“ (Darginavičius, 1967). Moksliniam darbo organizavimui įmonėse vadovauja vyriausias inžinierius arba vyriausias ekonomistas, o tiesiogiai sprendžia ir koordinuoja mokslinio darbo organizavimo tarnybos. Tai iš esmės nieko nesiskiria nuo kapitalistinių kraštų įmonių pastangų, norint išgauti kuo daugiau produktyvumo ir pelno. Tam tikslui sa.andomi specializuoti ekonomistai, inžinieriai ir psichologai. Kadangi tai yra labai natūrali kapitalistinės sistemos dalis, ji daroma su individualiu kiekvienos įmonės išradinimu, bet dažniausiai nepastebimai, patydom ir be ypatingos reklamos.

(bus daugiau)

NAUJI ATSIEKIMAI

G. Rėklaitis

Gintaras Viktoras RėKLAITIS, dipl. inž. Mečio ir Halinos sūnus, dipl. inž. Viktoro Rėklaičio anūkas, sėkmingai apgynė disertaciją Stanfordo universiteto chemijos inžinerijos fakultete. Disertacijos tema: „Singularity in Differential Optimization Theory; A Differential Algorithm for Polynomial Programs“. Savo disertacija dr. inž. Gintaras Rėklaitis iškėlė ir įrodė naują chemijos gamybos procesą, kuriuo susidomėjo mokslo ir ekonominės įstaigos. „National Science Foundation Postdoctorial Fellowship“ sudarė jam sąlygas gilinti studijas Zuericho universitete, Šveicarijoje.

Dr. inž. G. Rėklaitis sukūrė lietuvišką šeimą, susituokdamas su gabia, mokslui pasišventusia Janina Konaukaite, kuri, labai gerai išlaikiusi doktorato egzaminus Stanfordo universitete, rašo disertaciją daktaro laipsniui įgyti iš palyginamosios kalbotyros srities.

Gintaras Rėklaitis gimė ir augo išeivijoje. Baigė aukštesniąją liuanistinę mokyklą Čikagoje ir 1965 metais „cum laude“ įsigijo chemijos inžinerijos bakalaureatą Illinois Institute of Technology. Mokslus gilino Stanfordo universitete, Kalifornijoje, kur įsigijo „masterio“ ir šiais metais daktaro laipsnius.

Studentaudamas priklausė šioms organizacijoms: Tau Beta Pi, Phi Lambda Upsilon, Phi Eta Sigma, Alpha Chi Sigma, Aiche, ir lietuvių Jūrų skautijos korporacijai „Gintaras“.

Iš jo profesinės veiklos paminėtina 1968 m. gegužės mėn. „Operations Research Society of

„America“ susirinkime skaityta paskaita — „Necessary Conditions for a local minimum without prior constraint qualification“, ir mokslinis straipsnis „Computationally compact sufficient conditions for constrained minima“, atspaus-tas „Journal of the Operations Research Society of America“ žurnale.

LIETUVIAI TECHNIKINĖJE LITERATŪROJE

Dr. Jonas A. Bilėnas and Dr. L. M. Iijj, „A Perturbation Solution for Fins with Conduction, Convection and Radiation Interaction“, Journal of American Institute of Aeronautics and Astronautics, Vol. 8, No. 1, 1970.

Jonas A. Bilėnas, „Numerical Solution of a Nonlinear Free Boundary Problem of Axisymmetric Fluid Flow in Tubes with Surface Solidification“, Ketvirtoji Internacinė Šiluminių Mainų Konferencija, Versailles, Paryžius, 1970.

Jonas A. Bilėnas, „Flight Experiment to Evaluate the Zero - Gravity Effects on the Internal Performance of a Heat Pipe“, NASA Goddard Space Flight Center, Washington, 1969.IX.11.

P. Norkevičius

NAUJAS CHEMIJOS INŽINIERIUS

Povilas Norkevičius neseniai sėkmingai su aukščiausiais pažymiais baigė Worcester Politechnikos Institutą, gaudamas cheminės inžinerijos B. S. diplomą.

Būdamas labai gabus visą laiką gavo stipendiją. Lygiagrečiai baigė ROTC mokyklą, pakeltas II leitenantu ir paskirtas į Field Artillery pulką.

Šiuo metu dirba viename ginklų fabrike N. J. kaip inžinierius.

Povilas išauklėtas lietuviškoj dvasioj, nuo jaunų dienų priklausė skautams, yra skautas akademikas. (D.)

JAUNŪJŲ MOKSLO MĖGĖJŲ PARODA

Šiais metais lietuvių jaunųjų mokslo mėgėjų darbų paroda įvyko gegužės 3 d. Jaunimo Centre, Chicagoje. Ją surengė ir globojo ALIAS Chicagos skyriaus valdyba. Tokios parodos pradėta rengti 1969 metais. Gi, šių metų parodoje dalyvavo dvi grupės jaunųjų mokslo mėgėjų: pradžios mokyklą bebaigiančių ir aukštesniąją mokyklą lankančių moksleivių. Parodą aplankė nemažas skaičius žmonių. Matėsi įvairaus amžiaus lankytojų, besidominčių parodos turtingumu.

Skyriaus valdyba nutarė skirti dvi pirmas premijas — po vieną iš kiekvienos grupės. Darbų įvertinimui sudaryta jūry komisija: inž. G. J. Lazauskas, arch. Albertas Kerelis, inž. R. Šiaudikis ir arch. V. Petrauskas.

Esant nepaprastai geriems dviems darbams aukštesniųjų mokyklų grupėje ir, be to, iš skirtingų mokslo sričių, jūry komisija šiai grupei nutarė skirti dvi pirmąsias premijas. Vieną iš šių premijų aukojo ALIAS Chicagos sk. techninės spaudos sekcija, jos vadovui inž. V. Vintartui įteikus.

Tokiu būdu, pirmosios trys premijos buvo skirtos po 20 dol., o kitos — po 10 dol. Be to, jaunieji mokslo mėgėjai, skoningai iš anksto išstatę savo eksponatus ir išsamiai aiškinę ir atsakinę į įvairius lankytojų klausimus, taip pat buvo bent kukliai pavaišinti.

Apie jaunųjų mokslo mėgėjų darbus skaitytojas susidarys vaizdą iš pateiktų nuotraukų.

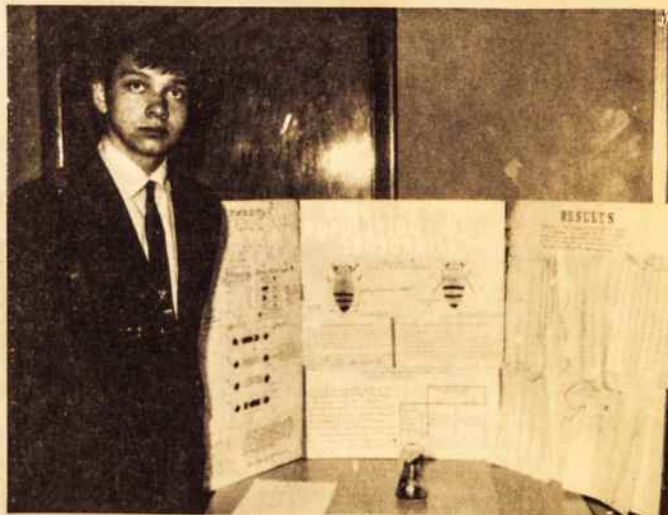

ROMUALDAS BRIZGYS jau antri metai iš eilės dalyvauja šioje parodoje. Jis laimėjo pirmą

vieta iš elektronikos srities už studiją apie laserio pritaikymą telefono sričiai. Be to, jis savo modeliu vaizdžiai pademonstravo laserio veikimo principus ir skirtumą nuo saulės spindulių.

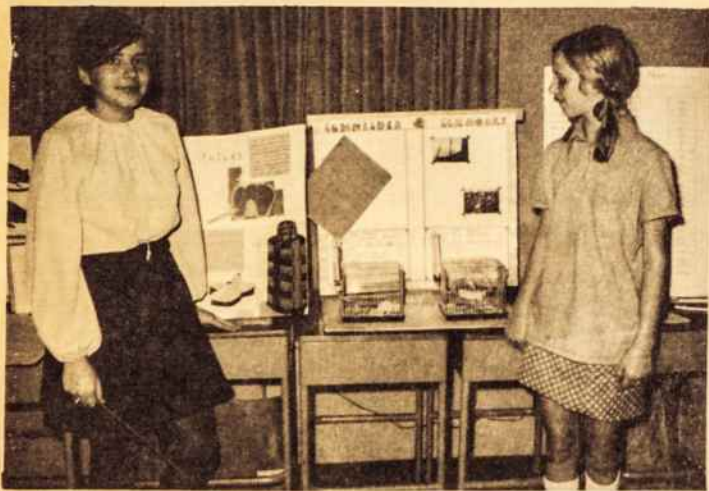
VYTAUTAS GAIŽUTIS laimėjo pirmą vietą iš biologijos srities už bandymus persodinti raumenis (raumenų transplantaciją), tam tikslui naudojant varles. Autorius nuotraukomis pavaizdavo darytų bandymų veiksmus ir, be to, piešiniais ir aprašymu apie sekančių bandymų

TEODORAS VAIČKUS (WAYCKUS) išstatė savo mokslinį bandymą iš biologijos — genetikos srities. Jis diagramomis ir pavyzdžiais parodė, kaip iš vienos vaisių kenkėjų vabzdžių poros per 7 savaites galima išauginti net iki 700 vabzdžių.

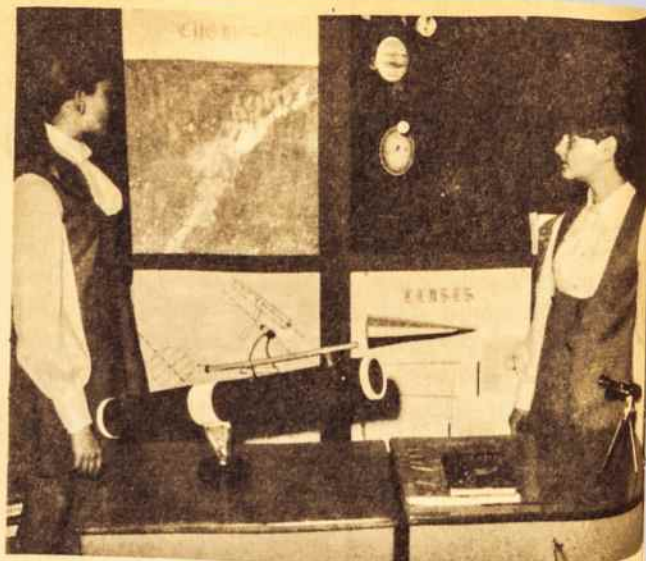
MARIJUS KASNIŪNAS jau antri metai iš eilės dalyvauja šioje parodoje. Jis schemomis bei įvairiais duomenimis pavaizdavo savo stereo sistemos modelio techniką.

ELDA RUNDZAITYTĖ ir RAMUNĖ KUBILIŪTĖ laimėjo pirmą vietą iš pradžios mokyklos grupės už maisto tyrimo studiją, panaudojant peles, maitintas skirtingu maistu. Be to, jos paskirai pavaizdavo ateities modernišką gyvulių ūkį, maisto tinkamą naudojimą žmogui.

VYTAUTAS MOCKAITIS išstatė branduo-

linio reaktoriaus ir atominės bombos modelius. Jis supažindino lankytojus su atominės energijos principais.

NERINGA AMBROZAITĖ ir DALIA ČERNIAUSKAITĖ išstatė modelius ir atitinkamas iliustracijas iš astronomijos srities. Jos supažindino lankytojus su dangaus kūnų judėjimo sistema ir teleskopų veikimo principais.

Parodos dalyviai po premijų ir garbės pažymėjimų įteikimo: pirmoje eilėje iš k. į d. N. Ambrozaitė, E. Rundzaitytė, V. Mockaitis, R. Kubiliūtė, D. Černiauskaitė; antroje eilėje — V. Gaižutis, R. Brizgys, M. Kasniūnas, T. Vaićkus (Wayćkus).

GARBĖS PAŽYMĖJIMAI, 8 iš 11 colių dydžio, išduodami pasižymėjusiems savo darbais jaunųjų mokslo mėgėjų parodose.

Tikimės, kad ir kitais metais mūsų jaunimas šioje parodoje gausiai dalyvaus ir pasireikš savo vertingais darbais.

V. Jautokas

(Visos nuotraukos V. Jautoko)

MOKSLININKAI ! TALKĄ JAUNIMUI

Šių metų Technikos Žo.žio 1-2 ir 3 numeruose buvo apytiksliai išreikšta mūsų sąjungos narių daugumos nuomonė mokslo draugijos reikalui. Trumpai prisimenant, šią draugiją, nekalbant apie jos tikslus, turėtų sudaryti įvairių mokslų daktarai bei kandidatai, inžinieriai — išradėjai ir, gal būt, įžymūs architektai. Žodžiu, mokslo draugija būtų aukštesnio lygio, negu inžinierių bei gydytojų ar panašios organizacijos.

Draugijos steigimą studijuojančios komisijos pirmininkas, dr. inž. Vytautas Klemas, kuris šiuo metu yra ir ALIAS Philadelphijos skyriaus p-kas, antrą dieną Toronto suvažiavime dalyvauti negalėjo. Jo vietoje pranešimą draugijos reikalui padarė jo paprašytas dr. inž. Romualdas Kašuba.

Pranešimas suvažiavimui buvo tikra staigmena. Pirmiausia, draugijos nariais galėtų būti visi ne tik aukštąjį mokslą pasiekę, bet ir jo siekią studentai. Antra, draugijos tikslų bene pagrindinis — skatinti jaunimą ir sudaryti jam sąlygas aukštojo mokslo siekti. Iš to neabejotinai ir draugijos pavadinimas — Lithuanian Association For the Advancement of Science. Lietuviškai, tačiau, tas pats jau ne tas pats: Pasaulio Lietuvių Mokslo Draugija, kurios nariais galėtų būti ir diplomuoti šokėjai (Amerikoje tokių yra ir su Master's Degree”).

Savaime suprantama, kad po tokio pranešimo atsirado daug klausimų. Deja, dėl laiko stokos tik keletas buvo pateikta ir atsakyta. Kaip jau ne kartą esame girdėję, skatinant jaunimą aukštojo mokslo siekti, draugija duotų jam ir visuomenei įdomių mokslinių paskaitų simpoziumuose ir panašiai. Draugijos nariai, daktarai ir profesoriai, dirbą universitetuose ir stambių įmonių tyrimo įstaigose, galėtų nurodyti mūsų jaunimui kelius bei sudaryti sąlygas stipendijoms gauti. Į šių eilučių autoriaus klausimą - pareiškimą, kad pranešėjo apibūdinta draugijos struktūra neatitinka daugumos lauktos aukšto lygio mokslų akademijos ir tikslų, pranešėjas atsakė: „draugijos tikslai yra tokie, kokių pageidavo ponas Vintartas savo straipsnyje Technikos Žodyje, — nesuprantu, kodėl jis čia kalba pats prieš save...“

Stipriai pasakyta, nors ir ne pilnai atsakyta. Kadangi diskusijos nebuvo pramatytos, tad pertraukus metu porą kartų pasigavau pranešėją, kad išsiaiškinti, ar tai yra dvejopas vienos prasmės supratimas, ar kartų nesutarimas — „generation gap“.

Profesorius Kašuba tuojau pat pareiškė, kad jis turi savo nuomonę apie draugiją, bet atsisakė ją išdėstyti.

Draugijos samprata, išdėstyta pirmuosiuose š.m. T.Ž. numeruose, pilnumoje nepriimtina nei jam nei daugumai jaunųjų mokslo daktarų: jie nenori išsiskirti iš bendruomenės, kaip jos elitas, ir užsidaryti Mokslų Akademijoje, iš kurios bendruomenė mažai naudos turėtų. Vienas akademijos tikslų — skelbti lietuvių kalba mūsų mokslininkų darbus būtų neprasmingas, nes tuos leidinius mažai kas teskaitytų. Kitomis gi kalbomis, ypač anglų, lietuvių mokslininkų darbai yra parašyti ir moksliniam pasauliui jie yra gerai žinomi, — daugiau garsintis jie nematą reikalo. Tiesioginė talka jaunimui yra daug prasmingesnė. Įspūdis, kad draugija būtų lyg bendruomenė bendruomenėje gal ir teisingas, bet draugija iš bendruomenės nieko neatims, o tik duos jai tai, ko ji iki šiol neturėjo. Komisijos pranešimas sudarytas atsiklausus maždaug 30-ties įvairių sričių mokslo daktarų.

Beveik trim savaitėm nuo suvažiavimo praėjus, telefoninio pasikalbėjimo metu, komisijos p-kas, d-ras Klemas, kalbamu reikalui pasisakė panašiai. Tos nuomonės esą apie 90% aktyviai lietuviškoje veikloje besireiškiančių mokslo daktarų. Tik dalis likusiųjų 10%, daugumoje vyresnės kartos atstovų, yra už mokslų akademiją. Atseit, kartų nesutarimas — „generation gap“ egzistuoja, tačiau, su malonumu tenka pastebėti, kad tai kaip tik „establishment'o“ naudai. D-ro Klemo žodžiais, mokslų akademija, kaip lygiagretė profesionalų jau egzistuojančioms, pvz. inžinierių ir gydytojų, organizacijoms, joms tik pakenktų. Mokslininkai tose organizacijose turėtų veikliau veikti, keldami tų organizacijų lygį bei populiarumą jaunųjų akademikų tarpe. Lietuviškoje veikloje mažai tesireiškiančių ir visuomenei beveik nežinomų lietuvių mokslo daktarų laisvajame pasaulyje esama apie kelis šimtus. Bendromis pastangomis nemažai jų galima būtų į tą veiklą įjungti.

D-ras Klemas nusiskundė, jog yra spaudimas, nors ir nesakė iš kur, draugijos steigimą atidėti metams ar daugiau. Teko pareikšti, kad tai tikrai žalingos pastangos, grasinančios palaužti draugijos steigimo entuziastus ir paversti niekais gražų bei kilnų užsimojimą.

Kaip matome, mūsų jauniems mokslininkams savas jaunimas yra daug svarbesnis, negu savęs ir savo darbų garsinimas. Turime tai ypatingai įvertinti ir visokeriopai jiems padėti, o jų nesuprantančius paprašyti netrukdyti.

Vytautas Vintartas

JONO MOTIEJŪNO STR. PAPILDYMAS

Los Angeles, 1970.6.16.

Tik ką perskaitęs Jono Motiejūno straipsnį (Automatinės metalo apdirbimo mašinos — TŽ Nr. 3, 1970) norėčiau pridėti, kad vienas iš atsakingų inžinierių prie šių mašinų projektavimo yra jaunas lietuvis — Vincas Anėlauskas.

Vincas Anėlauskas baigė elektrotechnikos

mokslos Birminghamo Universitete, Anglijoje, ir nuo 1962 m. dirba Hughes Aircraft Co. Jis yra atsakingas už vienos sistemos skaitmeninių kontrolių projektavimą ir šiuo metu yra išsiųstas į Reutlingeną, Vokietijoje, kur koordinuoja kontrolių sujungimą su staklėmis. (Kaip J. M. paminėjo, staklės gaminamos Vokietijoje, o kontrolės JAV-se).

Aleksas Vilčinskas

Suvažiavimo diskusijose dėl „Mokslo Drangijos“ steigimo pasisako ir „Tėv. Žiburių“ red. dr. kun. Pr. Gaida.

* * *

PLIAS IR ALIAS SUVAŽIAVIMO ATGARSIAI KANADOS LIETUVIŲ SPAUDOJE

Džiugu pažymėti, kad Kanados liet. laikraščiai — Tėviškės Žiburiai ir Nepriklausoma Lietuva (prieš suvažiavimą ir jam praėjus) mūsų suvažiavimą gana plačiai aprašė. Ypatingai Tėviškės Žiburiai kreipė daug dėmesio į šį įvykį: pats laikraščio redaktorius kun. dr. Pr. Gaida suvažiavime dalyvavo ir jo eigą sekė.

Čia perteikiame būdingą Tėviškės Žiburių įžanginį straipsnį, kur bendrai pasisakoma apie gydytojų ir inžinierių suvažiavimus bei veiklą.

Gydytojai ir inžinieriai

Garsi Čikaga lietuvių kongresais, suvažiavimais, parodomis, sporto, tautinių šokių, dainų šventėmis ir t. t. Natūralu, nes tai lietuvių išeivijos sostinė. Bet nepaskutinėje eilėje stovi ir Toronto, kuris pasižymi gana dideliu visuomeniniu judrumu. Lyginant su Čikaga, tik dešimtadalis lietuvių čia gyvena, tačiau Kanadoje jie sudaro didžiausią tautiečių telkinį. Toronte buvo surengtas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės seimas, ateitininkų kongresas, jaunimo kongresas, religinis kongresas, neskaitant įvairių mažesnio masto suvažiavimų. Praėjusiais metais įvyko laisvojo pasaulio lietuvių gydytojų suvažiavimas, o šiemet — architektų ir inžinierių. Ateinantį rudenį, t. y. rugsėjo 1-6 dienomis pirmą kartą Kanadoje įvyks L. K. Mokslo Akademijos suvažiavimas. Tai rodo Toronte lietuvių kolonijos judrumą bei domėjimąsi įvairiais tautiečių sąjūdžiais. Dalis torontiečių tokiuose suvažiavimuose dalyvauja kaip stebėtojai arba talkininkai. Stebinčiam tokius suvažiavimus darosi įmanoma pasverti įvairių sąjūdžių pajėgumą. Šiuo atveju tebūnie leista pažvelgti į du suvažiavimus — pernykštį gydytojų ir šiemetį inžinierių bei architektų. Ir viename, ir kitame atsispindėjo laisvojo pasaulio profesinių sambūrių dvasia, rūpestiai, nuotaikos. Nors gana skirtingose profesijose, ir vieni, ir kiti reiškėsi kaip lietuviai, tebejaučią savos tautos pulsą. Abiejuose suvažiavimuose vyravo profesinės bei mokslinės paskaitos, tačiau lietuviškos nuotaikos juose nestigo.

* * *

Salia abiem suvažiavimams bendros lietuviškos nuotaikos, šalia pabrėžiamos gydytojų ir inžinierių patriotinės tradicijos, vis dėlto buvo ryškiai jaučiamas stiprus profesinis akcentas. Aiškiai buvo matyti, kad tos profesijos Š. Amerikoje turi savo lygį, kurį

reikia pasiekti. Vieni jį pasiekė ir tenkinasi minimumu, kiti veržiasi augščiau. Tokių buvo ir gydytojų, ir inžinierių bei architektų suvažiavimuose. Tai džiuginantis reiškinys, pastebimas ir jaunesnio amžiaus asmenyse. Tokių žvaigždžių buvimas teikia viltį ne tik profesinėms organizacijoms, bet ir visai išeivijai, ir visai tautai. Džiugu ypač tai, kad jaunieji nesišalina nuo lietuvių profesinių organizacijų. Gydytojų suvažiavime tai nebuvo pastebėta, bet inžinieriai su architektais tuo didžiavosi. Jie netgi tvirtino, kad kartų skirtumai šioje srityje neprasikiša. Jei taip yra, tai sveikinti mūsų profesionalus, bet kartu ir pastebėti, kad laisvai veikia migdandčiai. Inžinierių ir gydytojų sambūriai turėtų būti kreipti savo akis į lietuvius, dar tebestudijuojančius universitetuose, kviešti juos į savo sueigas, užmegzti kontaktą, teikti pagalbą, jei reikia. Jei taip kažkur daro kanadiečių ir amerikiečių profesinių organizacijų, juo labiau dera pasukti šia linkme lietuvių profesinių organizacijoms. Kas jaunas patenka į lietuvių sambūrius, turi ir pasiliekti, jei randa bent šokių tokių atrama. Sulaukę vėlesni amžiaus ir prasimušę savo jėgomis, sunkiai beateina į lietuvių gretas arba ir visai neateina, motyvuodami atsakymu: „Man lietuvių nieko nedavė.“ Taigi, profesinės mūsų organizacijos turi būti židiniu, sugebančiu telkti jaunuosius.

* * *

Lietuviškumo rūpestis ypač buvo ryškus inžinierių bei architektų suvažiavime. Pirmiausia tai atsispindėjo rengėjų užsimečius me nesitraukti nuo lietuvių visuomenės. Dėlto jie pasirinko Toronto Prisikėlimo parapijos patalpas, kur sueina daugiausia lietuvių ir kurias planavo lietuviai architektai. Daug kas turėjo progos aplankyti profesinę parodą ir pamatyti inžinierių bei architektų darbus. Antra, pačioje suvažiavimo programoje buvo rengtas simpoziumas, kuris turėjo išryškinti inžinieriaus bei architektų vaidmenį lietuviškoje visuomenėje. Nors tas užmojis nepasisekė, pusiškai pavyko, vis dėlto atskleidė mūsų profesionalų autentišką patriotiškumą. Ši rengėjų kryptis parodė, kad inžinieriai bei architektai, kurių išeivijoje esama apie 1000, tebėra mūsų tautos dalis, nors ir dirbanti kitiems kraštams, kaip ir visi išeiviai. Profesinis darbas, ypač tas, kuris išskyla į mokslines augštas, daro garbę ne tik tam lietuviui autoriui, bet ir visiem jo tautiečiams. Toliau yra nemažas būrys visų profesionalų tarpe, bet jie, deja, per mažai žinomi ar visi nežinomi lietuvių visuomenei. Pvz. „Technikos Žodžio“ 1970 m. 3 nr. yra sužymėti net 23 JAV patentuoti lietuvių išradimai nuo 1969 m. birželio 3 d. O tokių yra jau šimtai. Sudėjus jų darbus į atskirą leidinį, išspausdinus lietuvių ir anglų kalbomis, būtų aiškiai matyti mūsų profesionalų įnašas mokslinėje technologijai ir kitoms sritims. Pridėjus tiesioginį visuomeninį darbą lietuvių išeivijai, išryškėtų pilnas mūsų profesinio vaidmuo.

• Tėviškės Žiburiai •

Nr. 24 (1063) 1970 BIRŽELIS

ARCH. JONO KOVOS PATIKSLINIMAI

(Žiūr. Technikos Žodžio nr. 5-6, 1969)

Chicago, 1970/3/11

Visų pirma Technikos Žodžiui noriu padėkoti už, neužtarnautai, man tiek pašvęstos vietos ir apie mane malonų atsiliepimą.

Taip pat prašau atitaisyti du netikslumus apie mano darbą Lietuvoje:

1. Kauno Universitete dėčiau architektūros istoriją, o meno istoriją dėstė dr. Jonas Grinius.
2. Dariaus ir Girėno paminklui konkurse aš laimėjau II ir III premijas. Pirmąją premiją ir vykdymą laimėjo skulptorius Bronius Pundzius. Technikos Žodžiui paremti, pridedu čekį.

Jonas Kova

NAUJOJI ALIAS CENTRO VALDYBA

Dešimtajame suvažiavime, Toronte, išrinkta naujoji ALIAS Centro Valdyba iš Los Angeles, Calif. narių: arch. Edmundas Arbas, inž. Žibutė Brinkienė, inž. Alfonsas Juodikis, inž. Vytautas Vidugiris, inž. Eugenijus Vilkas, inž. Bronius Galinis (iš Bostono, spec. narys teisiniams reikalams) ir septintuoju nariu pavesta pakviesti Los Angeles sk. valdybos pirmininką.

Revizijos komisija išrinkta iš Čikagos sk. narių: S. Lukauskas, J. Sakalas ir J. Martinkus. Garbės Teismas — iš Washingtono sk.: A. P. Mažeika, S. Bačkaitis ir L. Kačinskas.

Suvažiavimas pareiškė padėką praėjusios kadencijos ALIAS Centro Valdybai, jos buv. pirmininkams Jaunučiui P. Nasvyčiui ir dr. Stepui J. Matui už atliktus darbus. Taip pat ir Technikos žodis yra dėkingas senajai valdybai už glaudų ir darnų bendradarbiavimą.

Sekantis vienuoliktasis ALIAS suvažiavimas nutarta šaukti po dviejų metų Washingtone, D.C.

Vytautas Vidugiris, ALIAS
C.V. pirm.

Nuotraukos L. Kanto

Žibutė Brinkienė, sekretorė

Arch. Edm. Arbas, ALIAS
C.V. vicepirm.

Eugenijus Vilkas, išdininkas

Alfonsas Juodikis, ryšininkas
su paskirai gyv. nariais

Vytautas Tamošaitis, ALIAS
C.V. narys ir Los An-
geles sk. pirm.

Bronius Galinis Nuotr. J.S.

VYTAUTAS VIDUGIRIS — ALIAS CENTRO VALDYBOS PIRMININKAS

(27923 San Nicolas Drive, Palos Verdes, Calif. 90274)

Vyt. Vidugiris gimė 1930 m. liepos 3 d. Raguvoje, Lietuvoje. Gimnaziją baigė 1949 m. Scheinfeld, Vokietijoje. Studijavo Temple Universitete, kur 1953 m. įgijo AB laipsnį. 1959 metais įgijo BSME laipsnį IIT — Illinojaus Technologijos Institute. Toliau studijas tęsė Santa Clara ir UCLA, MBA laipsnio įgijimui.

Jis dirbo Bendix Corp. ir Lockheed Missiles and Space Co., kaip projektavimo inžinierius. Be to, jis dirbo American Machine and Foundry Co., kaip bandymų grupės vyr. inžinierius, ir prie Titan raketų požeminio iššovimo sistemų projektų. Gemini programos grupėje penkerius metus buvo inžinierius — projektuojantis AiResearch Manufacturing Co., vykdant astronautų gyvybės išlaikymo sistemos projektus. Šiuo metu dirba TRW Systems Group, Redondo Beach, Calif., kaip satelitų projekto vadovas. Dar, be to, jis yra Circuit — Stik, Inc. vienas iš Board direktorių.

Dalyvauja profesinėse organizacijose: ASME, AIAA, IES ir kt. Eilę metų aktyviai veikė Los Angeles Technologų Klube. Gi, 1966 m. įsteigus ALIAS skyrių, jis buvo skyriaus pirmininku iki pat šių dienų. Taip pat jis daug reiškiasi ir visuomeninėse organizacijose.

ZIBUTĖ BRINKIENĖ — ALIAS C.V. SEKRETORĖ

Zibutė Brinkienė 1960 m. baigė Los Angeles State College, įgydama bendrosios inžinerijos bakalauro laipsnį. Toliau mokslus tęsė Čikagoje, studijuodama operacijų tyrimų sistemas.

Jai teko dirbti įvairius darbus, pradedant Jet Propulsion Lab apskaičiavimais, telefonų kompanijose pramoninės inžinerijos darbą ir baigiant Los Angeles mieste inžinieriams egzaminų paruoša, tiltų statybos reikalams kompiuteriais ir kt.

Zibutė daug laiko pašventė visuomeninėms ir jaunimo organizacijoms. Kaip žinome iš TŽ korespondencijų, ji veikli ir mūsų sąjungoje — vietos ALIAS skyriuje. Be to, ji turi daug ir šeimyninių pareigų, augindama tris vaikučius.

ARCH. EDMUNDAS ARBAS — ALIAS C.V. VICE-PIRMININKAS

Technikos Žodžio atstovas Kalifornijoje — arch. Edm. Arbas skaitytojams yra žinomas iš jo straipsnių mūsų ir bendroje spaudoje.

Jis yra baigęs Kaišiadorių gimnaziją ir Kauno Technikumą — 1936 m. Toliau tęsė technikos mokslus Kaune ir ekonomijos — Vilniaus Universitete. Vokietijoje 1943 — 1947 m. studijavo architektūrą Vienoje ir Stutgarte. Studijas baigė Lawrence Technologijos Institute, Detroito, 1950 m.

Profesines architekto praktikos teises įsigijo: 1956 m. Michigan valstybėje, 1958 m. išlaikė National Council egzaminus, 1962 m. — Kalifornijoje.

Arch. Edm. Arbas savo projektais yra žinomas ne tik lietuvių visuomenei, bet ir amerikiečių — iš jo

spausdintų ir aprašytų darbų eilėje profesinių žurnalų. Profesinę patirtį įgijo bedirbdamas įvairiose architektūrinėse kompanijose ir beprojektuodamas universitetinius kompleksus, industrinius centrus, mokyklas, ligonines, apartmentinius kompleksus ir įstaigoms dangorėžius. Be to, jis verčiasi ir privačia praktika. Daug dirba mūsų sąjungoje ir kitose visuomeninėse organizacijose.

EUGENIJUS VILKAS — ALIAS C.V. IŽDININKAS

Eug. Vilkas, anksčiau gyv. Čikagoje, dabar — Kalifornijoje, yra įžymus automatinio metalo suvirinimo mašinų konstruktavimo ir pritaikymo specialistas. Jis gimė 1921 m. kovo 29 d. Panevėžyje. Ten baigė gimnaziją 1939 m. Studijavo VDU Kaune ir Darmstadto Aukštojoje Technikos Mokykloje. IIT įsigijo mechaninės inžinerijos magistro laipsnį. Jis yra užpatentavęs 6 metalo virinimo procesų pagerinimus. Šioje srityje dirba nuo 1953 m. Nuo 1968 m. jis yra lietuviškos įmonės Astro — Arc Co., Sun Valley, Calif., vice prezidentas ir vyr. virinimo inž. Technikinėje spaudoje yra paskelbęs apie 10 straipsnių ir taip pat skaitęs paskaitas įvairiuose suvažiavimuose.

P.S. Gaila, kad šį kartą neturime biografinių duomenų apie kitus narius: inž. Alfonsą Juodikį — ryšių palaikymui su paskirai gyv. s-gos nariais, ir inž. Vytautą Tamošaitį — dabartinį Los Angeles ALIAS sk. pirm. Tikimės, kad kita progą tai pateiksime.

ALIAS C.V. nuolatinis narys spec. reikalams — Bronius Galinis savo veikla mūsų sąjungoje yra visiems gerai žinomas tiek Amerikoje, tiek ir iš ankstyvesnių laikų.

* * *

PAREMKIME TŽ REDAKCIJOS TIKSLUS

Jubiliejinio suvažiavimo metu, Toronte, geraširdis kolega man įteikė dvidešimt kanadiškų dolerių auką, kad aš ją savo nuožiūra perduočiau "geram tikslui". Grįždamas, tuos pinigus įteikiau red. G. Lazauskui (kuris suvažiavime savo pranešime iškėlė reikalingumą Technikos Žodžiui įsigyti savo specialių priemonių — raš. mašinėlę, kad mažiau priklausius nuo svetimų spaustuvų) tikslu — papildyti fondą. Technikos Žodžiui reikalingos mašinėlės įsigijimui. Ir dar neužteks. Gi tokia mašinėlė labai reikalinga. Turėtų atsirasti kolegų inžinierių, kuriems būtų nesunku šiam tikslui ir šimtinę pakloti.

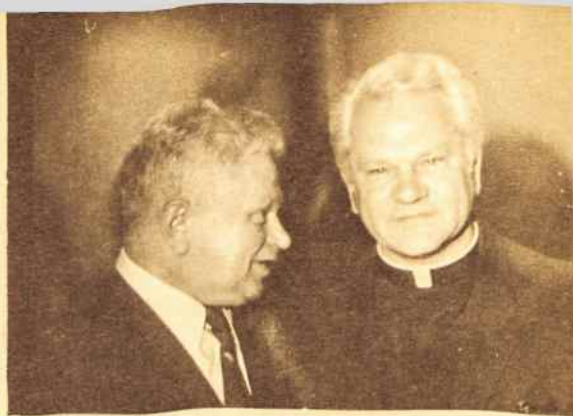
St. Dirmantas

Red. Priešas. Dėkojame už auką. Pažymėtina, kad tuoj po pranešimo tam pačiam tikslui dar aukojo inž. J. Dragašius iš Toronto — 10 dol. ir iš Clevelando kolega x — 15 dol. mašinėlei ir 30 dol. bendriems redakcijos reikalams. Be to, daugelis kolegų suvažiavime pratęsė TŽ prenumeratas ir nenaša atsirado naujų skaitytojų. Visiems kolgiškai dėkojame.

Spaustuvinių priemonių įsigijimo reikalu netrukus plačiau informuosime centro ir skyrių valdybas, taip pat ir visus bendradarbius.

PLIAS ir ALIAS suvažidvimo baliuje, Royal York, Toronte. Čikagiečių stalas. Nuotr. V. Vintarto

RENGĖJAI, DALYVIAI IR SVEČIAI TORONTO SUAŽIAVIME

Malonus kolegų ir kolegių susitikimas: inž. J. Augustinavičius iš Clevelando, arch. S. Traškienė ir B. Kovienė iš Chicagos. Nuotr. St. Dapkaus

Jaunieji svečiai: Alma Lazauskaitė iš Chicagos ir Nasvytytė registruojasi. Nuotr. St. Dapkaus

ALIAS CENTRINĖS SĖKCIJOS NUOSTATAI

ALIAS C.V. narys Romualdas Bublys dešimtajam ALIAS suvažiavime referavo apie Centrinės Sekcijos projektą, kurį suvažiavimas priėmė. Tai svarbu vi-

siems sąjungos nariams, gyv. paskirai ir kur nesama vietinių skyrių. Čia pateikiame šios Centrinės Sekcijos suvažiavimo priimtus nuostatus:

1. ALIAS Centrinė Sekcija siekia šių tikslų:
 - a. Sudaryti galimybes priklausyti ALIAS tiems inžinieriams ir architektams, kurių gyvenvietėse nėra ALIAS skyrius.
 - b. Informuoti šiuos paskirus narius apie Sąjungos veiklą (siunčiant jiems CV aplinkraščius, informacijas, skirtas skyriams...)
2. ALIAS Centrinės Sekcijos nariais gali būti kiekvienas, pagal sąjungos Statutą, kvalifikuotas asmuo, kurio gyvenvietėje nėra ALIAS skyrius.
3. Centrinės Sekcijos reikalus tvarkyti, bei jai vadovauti, ALIAS Centro Valdyba skiria vieną iš valdybos narių Centrinės Sekcijos koordinatoriaus pareigoms.

4. Centrinės Sekcijos koordinatorius:
 - a. Palaiko ryšius su Sekcijos nariais.
 - b. Informuoja narius ALIAS veiklos reikalais.
5. Nario mokesť Sekcijos nariai moka tiesiog ALIAS CV išdininkui.
6. Susidarius penkių Centrinės Sekcijos narių grupei vienoje vietovėje, šie nariai yra prašomi išstoti iš Sekcijos ir įsteigti savąjį skyrių, pagal atitinkamus Statuto paragrafus.
7. Sąjungos suvažiavime sprendžiamu balsu gali dalyvauti kiekvienas narys. Nariui negalint pačiam dalyvauti Suvažiavime, savo balsą gali atiduoti Skyriaus koordinatoriui, arba bet kuriam kitam Centrinės Sekcijos nariui. Balsas perduodamas raštišku būdu.

BALSO ATSPAUDOS

Bell Telephone b-vės mokslininkai prieš 20 metų pradėjo balso atspaudų tyrimą, kad susekus grasinančius bei nešvankius telefono abonentus. Šiuo laiku balso atspaudos plačiai naudojamos įvairiose srityse įskaitant erdvės technologiją, mediciną, pramonę ir teisę.

L. G. Kersta, prityręs analizuotojas ir buvęs Bell Telephone fizikas, šiuo laiku vadovauja nuosavą tyrimų laboratoriją „Voiceprint Laboratories, Inc.“ Somerville, N. J.

Panašiai kaip pirštų nuospaudos, kiekvieno žmogaus balsas turi savotiškus charakteringus bruožus, skirtingus nuo visų kitų, pagal kuriuos gali būti nustatyta jo tapatybė. Pernai viduriniuose rytuose Izraelio agentai užfiksavo prieš telefono pasikalbėjimą, aptariantį reikalą priskirti aerodromų bombardavimą Anglijos ir JAV lėktuvams. To pasikalbėjimo juostelė buvo pasiųsta į Kerstos laboratoriją. Jis praleido tą juostą per mašiną, vadinamą balso spektrografu, ir gavo balso atspaudą. Palyginęs ją su Nasserio kalbų atspaudomis, jis nustatė, kad tai buvo Nasseris. Panašiu būdu susektas ir Watts riaušių padeginėtojas, kurs vėliau aiškino televizijoje, kaip jis padeginėjo. Kadangi televizijos stotis neišdavė jo pavardės, policija palygino jo balso atspaudą su suareštuotų balso atspaudomis, jo tapatybė buvo nustatyta ir jis nuteistas.

White Plains, N. Y. teismas pirmasis pripažino balso atspaudos teisėtumą asmens tapatybei nustatyti. Ten kyšį paėmęs policininkas buvo atpažintas balso atspaudu. Nuo to laiko keletas kitų teismų taip pat pripažino balso atspaudos teisėtumą asmens atpažinimui. Policija jau pradeda daryti kriminalistų balsų atspaudas, panašiai kaip daromos pirštų nuospaudos.

Bosas virpina savo balso stygas 76 ciklų per sek. dažnumu, soprano balsas, traukdamas aukštą C, virpa 1024 ciklų. Vidutinis vyro balsas virpa 120 ciklų, o moters 240. Garso spektrografas užregistruoja dažnumus nuo 50 iki 7000 ciklų per sek.

Balsas taip pat išduoda kalbėtojo susijaudinimo stovį. Baimė, džiaugsmas, nerimas atsispindi kalbos tone ir greityje. Tie pasikeitimai kartais būna toki nežymūs, kad net prityrusio psichiatro ausis jų nepagauna. Tačiau balso atspaudoje jie aiškiai matomi.

Balso atspaudos sėkmingai vartojamos širdies ligų diagnozei. Palyginus lignonio balso atspaudą su atspaudomis kitų lignonų, kurių širdies negalavimų priežastys žinomos, galima nustatyti, pavyzdžiui, kuris vožtuvas negaluoja. Panaudojant balso atspaudą gali būti nustatyta astmos diagnozė. Oro švilpimas gerklėje sukelia charakteringą garsą, kurs matomas atspaudoje. Keli medicinos centrai renka tokias garsų atspaudas, kaip standartus palyginimui.

Garso atspaudos turi platų pritaikymą pramonėje. Jos gali suteikti informaciją apie turbinų, sprausminių variklių, sunkvežimių bei automobilių vidaus sąlygas.

V. P.

ATITAIŠYMAS

Š. m. Technikos Žodžio Nr. 3(121) V. Vintarto straipsnyje „PLIAS - ALIAS Suvažiavime išspręstas reikalas“, psl. 6, 7 eil. iš viršaus atspausdinta — neatidėliojimą. Turi būti — neatidėliotina.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI

TECHNIKOS ŽODĮ parėmė:

J. Damijonaitis, USA	\$5.00
Visvaldas Kruminas, Venecuela	\$20.00

Gerb. Technikos Žodžio skaitytojau,

Maloniai prašome pratęsti T.Ž. prenumeratą 1970 metams ir apsimekėti už praėjusį laiką.

Adreso kortelės viršutinėje dalyje esančio numerio paskutinė skaitlinė reiškia metus už kuriuos prenumerata apmokėta. Prašome pasitikrinti adreso kortelės, ir pagal tai nedelsiant atsilyginti. Prenumeratos kaina pažymėta viršelių antrame puslapyje.

T.Ž. Administracija